

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2020. augusztus – XIX. évfolyam 8. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájja:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Nyárvégi
szerenád

2

*Németh István Péter
kisprózája*

Angyal a háztetőn

4

László Zsolt novellája

Keszthely,
a pannon város

6

Lukáts János írása

A szerelem
grammatikája

10

*Rashwan Mohamed
novellája*

A kőszegi basa

12

Devecsery László novellája

A csodaszarvas

14

*Csiba Zsolt
tanulmánya*

Filmes
figyelmeztetés

27

*Petrusák János
filmismertetője*

CSODASZARVAS

Gera Katalin alkotása – CsB fotó

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

Nyárvégi szerenád

K2012 augusztusának utolsó napjának reggelén a hirdetési újságban felhívást találtunk, hogy bárki elviheti a templomdombi iskola zongoráját, egyedül csak az elszállításáról kell gondoskodnia. Délután három óra előtt meg is állt egy teherjármű az intézmény előtt.

A szomszédos múzeum udvaráról kiveztem édesanyámat, kerekesszéket bent hagyhattuk az épületben a másfél méter széles falak között. Így kíváncsiskodtunk. Holott annyi minden már rég nem érdekelt minket. Bennem jócskán volt a keserű tudásból, hogy gyakorta az ápoló tönkölődik hozzá az ápolójához. Elfogadtam. Esténként ugyanazokat az ósdi slágerket vagy éppen altatódalokat hallgattuk magnókazettákról.

A kora őszi ragyogásban szinte lebegett az iskola. Csak azért nem emelkedett a magasba, mivel ajtaján át húzta ki a hatalmas versenyzongorát négy munkás, megfeszítve minden erejét. Gurtnik segítségével araszoltak az autó üres platója felé. Megizzasztotta őket az öreg Bösendorfer. Se fénye, se tartása, régen lepattogzott minden lakkja. Édesanyám szerint nagybeteg bálna tátja ránk a száját, nem nyitott zongora. Igen, ezt a bűtort, mint valami egyszerre kedves és félelmetes leviatánt, látnivaló, már nem szabad magára hagyni ennyi kisiskolás között, inkább valami gyakorlatias nagy-nagy erő gondviselésére kell bízni. Itt ugyan nem maradhat! Megfeszültek a kötelek. Ott lábatlankodtunk édesanyámmal. Fertályonként ütött a toronyóra, ám meglehet, éppen a mi tétova léptünkre röppentek föl a vadgalambok a lombokból. Az I. világháború óta nőtt gesztenyefák levelei között átbújva sugarak simogatták mamámat, míg megérintett egy billentyűt. Hányszor is hallgathatta? Itt tanulta a betűvetést lánykaként, itt tanítot-

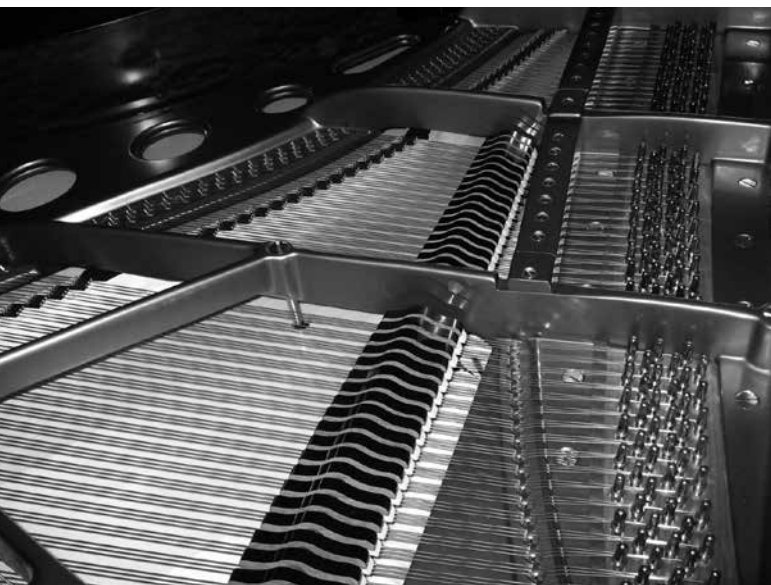
ta a *Toldit* tanárnőként. Azt mondta, ugyanúgy csillannak meg az ablakok, mint amikor a kedves nővérral klimpírozta a hála-zsoltárt: „*Bízzad az Úrra a gondodat, / Ó majd gondol véled, / ő az igazat soha nem hagyja / nagy nyugalanságba.*” Azt mondta, hallani vél e cet sötét gyomrából más dallamokat, verseket is. Mondta, ha a *Sorrentói szerenád* első taktusait hallja, beloccsan szobánkba a tenger. Gyermekkorában e szicíliai dalt zongorázta neki barátnője. Anyám dúdolni kezdte – a harmadik agyvérzése után volt: „*Szerelmes a Nap a Holdba, / A Hold meg a csillagokba, / A csillagok az egekbe, / Én meg a te két szemedbe...*” Elcsodálkoztam, erre nem gondoltam, hogy a Balaton partjáról lehet még Velencénél is messzibb délre vágni: „*Vén mesél a tenger... / Te meg én, két furcsa ember / Sorrentóban boldog volt.*” Víg pedagógus kompániában dicsérte édesapámmal együtt a kővágóörsi pincszeren a hegy levét; a bordalt a *Sorrentói szerenád* dallamára énekelte a társaság: „*Szerelmes a Nap a Holdba, / Én meg a fülöpi borba. / Tüzes, mint a kislány csókja, / Okos vízzel el nem rontja...*”

Édesanyám szerint
nagybeteg bálna tátja ránk a száját,
nem nyitott zongora.

Jó volt sütkérezni kicsit a fényben, gyíkok surrantak lábunknál, mintha Torcello kövein lennének. Itália ott lapult kendőjébe hajtván a könnyű táskában. Nem, ez nem költői túlzás. Hadd mondjam el: Legutóbb, amikor kórházba került, apróka ajándékkal akartam meglepni. Gyermekkorai otthona elszállt a II. világháborúban. Egy second hand-üzlet nyílt a helyén, amelybe bekukkantottam, s – szó szerint – az első kupac legtetején megpillantottam a fejkendő. Sorrentói volt, rajta a veduták: Capri, a Kék-barlang, a tenger és Sorrento. Édesanyám éppen aludt a fehérre festett vaságyon. Lábfeje fölé, a vasrácsra kötöttem, lássa rögvést, ha felébred, hogy ott voltam nála. Úgy örült neki, és úgy forgatta, mintha képekönnyvet lapozgatna.

Megütögeti az öreg zongora billentyűit. Kopog-kopog a rossz, vidéki valcer. Nézi, nézi a néma klavírt mint az Úr számára még egy kötelező föladatot: gyógyítaná meg e szörnyeteget, aki akkor is megérdemli a kegyelmet, ha a zsoltáros szerint megőszítette a nagy vizeket. Valahogy csak fölkerült – több stáció után – a teherkocsira a zongora.

Akár a ceffogazon, szavak szűrődnek a vénségesen vén billentyűkön át, velük anyám másolt kottái és le nem jegyzett énekei, köztük a *Sorrentói szerenád*, s egyre sebesebben sodród-
nak egészen a feltámadás összhangzattanáig.

Ország László
Haikuk

Hisz földre hulltál,
mi dolgod már a fával
hasztalan levél?

Öregkort érsz, ha
nem halsz korán, mindent a
saját idején.

Alvásban ébred
az álom, mit került a
nappal most vidul.

Örömdben, mint
vágott-virág, tette kész
a szomorúság.

kutyaugatás
végig az esti utcán
sötét ablakok

új formát ölt az
anyag, lélek sem talál
vissza a porba

Ma drámát láttam:
kertem sárga virágán
egy méh halálát.

Itt egy lyuk! Tücsök
tanya. Tárva-nyitva az
ajtaja... üres.

Szép pázsit éke
százsorszépe, mit kasza
kímélt... véletlen.

Szétosztja vizét
a folyó, patak és ér
lesz...száraz meder.

Sorba már a fák
is, lassan minden erdő
dermedt mintha-táj...

Egy madár csak mit
este látok, felettem
száll... cérnaszálon.

Hallgatagga lett
a város, csak a kutya
és a szél-be-szél...

Hiába hajolt,
most mégis összetörten,
nádszál a szélben.

Baka Györgyi
Ébredés

Még az álom rebbenéseit
vetítem ki a valóság formáira,
a levegő remeg, simogatón
száll a szellő léthatárokon át,

bemenekítem benső terembe
a hársfaágak oltalmazó ringatását,

a fűzfák tartózkodó árnyait,
amint szelíden sebeim takarják,

ámulok a változás apró jelein,
a virágzó kert színeváltozásán,

átélem, ahogy lélegzik, nyílik,
párolog az anyag, s a maga

teljes szövevényével az Egy-létben
kering a pillanat tűfokán,

és légbe lebben lágyan, halk
suttogással a sok lomb-fohász.

Ország László fotója

LÁSZLÓ ZSOLT

Angyal a háztetőn

Megint élesen vág és vágat a nyugati szél. Vágat át a városon és vág az élők elevenjébe. Mégsem ejt sebeket és mégsem okoz múlthatatlan fájdalmakat. Itt a lapos háztetőn évek óta változatlan minden. Néhány városi galamb és egy-egy varjú töpörödik a szellőztetőkürtők tövében, ahol langymeleg lehelnek a turbinák.

Feladat, küldetés hozott ide. Több éve nézem, figyelem lent a várost. Születés, betegség, halál, ünnepek, örömök és minden más... így egyben a létezés kosarában, kosaramban gyűlik. A számbavétel eztán jön majd. Nappal lent, mint hangyaboly olyan ez a város. Kínosan telített parkolók, folyamatos közlekedési dugók és tüdőt szorongató levegő. Itt-ott ültetnek fát is, bár úgy tűnik, hogy az ültetvények helyének megválasztása taláalomra történik. Ahol van látható szabad hely, odapotytyantva bekerül egy-egy cserje vagy fa. A nem látható helyek sivarak, szemetesek, és legtöbb esetben hajléktalanok búvóhelyévé válnak. A buszok késnek, a szolgáltató intézmények később nyitnak, és előbb zárnak.

Lent Marika néni dőcög kivirult ábrázattal, maga után húzva pepita kerekcsákját. Megy a boltba, mert tegnap kapta meg nyugdíját. Pár szem krumpli mellett a szokásos 10 dkg parizer és három zsömle beszerzésének célja. Az eladó már régóta ismeri és 10 deka helyett mindig 20-at mér, három zsömle helyett mindig ötöt csomagol. Persze az ár az marad a kért tételknél. Úgy látom, hogy néha van lélek a kisvállalkozókban még angyali beavatkozás nélkül is. Sorban állnak a pénzütematáknál. Van itt pénz! Vagy nincs? Csak a sorban állás a biztos. Az angyali tudat nem képes pénzértékben mérni, de ha mégis minden a pénz, akkor gyógyíthatatlan itt minden. Igen, a gyógyulás... Van, aki akar gyógyulni, van, aki nem. Sokan azt sem tudják, hogy már betegek, hogy a kór már beléjük telepedett. A rendelőintézetben várakozók és várólisták. A test gyógyítása sem lett könnyű. Kifáradt nővérek, kapkodó orvosok és drága gyógyszerek... Ide sem elég már az angyali üdvözlés. Valami más kellene. Talán a szolidaritás, az egymásra utaltság belátása, átérzése és az abból fakadó tett...

A külváros házacskái, mint egy-egy dominósor úgy futnak ki a környező szántókra, mezőkre, és a 105 méteres kémény beleszúr az égi padlás felhő-pallóiba, és füstje összeölelkezik a nyirkos köddel minden késő őszi estén. De átviláglik minden a fényárban úszó belváros. Fénycsíkjai vezetnek az embereket a patinás járdaköveken, és a falakra vetített sokszínű képek minden tekintetet marasztalnak. Valami más kellene? Lehet, hogy nem. Valami több kellene? Lehet, hogy nem. Akkor mivégre szól a küldetésem, a feladat? Dolgomat végezetlenül kellene továbbállnom? Valami még sincs rendjén.

Nagyéknál még mindig nincs lámpaoltás. A kisebbik lány még mindig nem ért haza. A szülők nem tudják, de én látom,

hogy most gyűjt rá első füves cigarettájára szelfiző, okostelefonozó társai gyűrűjében. Talán csak próba lesz, ez lesz az első és az utolsó is. Az elvált nő a legfelső lakásban konyhasztalára teríti csekkjeit, állán csorog az esélytelenek könnye. A sportcsarnokban fölmorajlik a tömeg, mert a csapat dobott egy újabb nyerő kosarat. A templom esti miséje véget ért, most totyognak hazafelé a hívők. Nagyon nehéz egyszerre mindent látni, egyszerre mindent jobbítani, mindenkinek jót akarni. Talán nem is lehet, pedig a kiküldött angyal vagyok itt a háztetőn már egy jó ideje.

*Az angyal torkában érezte
a világ összes
fájdalmát, küzdelmét.*

Az ügyvéd belezizza a periratba. A másik ügyvéd is ugyanazt teszi, ugyanabban az ügyben, csak ellenkezőleg és más előjellel, pedig az eset ugyanaz, nem más. Érdekes, hogy ugyanabban az időben, ha valami megtörténik, nem ugyanúgy történik meg? Vagy a dolgok rendje mindig kétoldalú, és olyan, mint egy sakkjátszma, ahol a táblán az egyik oldal fekete, a másik meg fehér? Mindegy! Végzem a dolgom az emberek számára láthatatlanul, az eseményeket csak az elhivatottsághoz képest irányíthatom, ezért érzéketlennek, objektívnek kell maradnom. Csak angyali hívásnak tehetek eleget. Csakis angyali hívásnak...

- Angyalka! Nem fázol?
- Hát Te ki vagy, és hogyhogy látsz engem?
- Jázmin vagyok. Tegnap és tegnapelőtt is láttalak, csak elbújtam, hogy ne vegyél észre.
- A szőke kislány hatalmas kék szemekkel bámulta az angyal hófehéren vakító szárnyait.
- Miért vagy te itt a tetőn?
- A szüleim nem szeretnek, nem tudnak hozzám szólni, és én sem tudok nekik válaszolni.
- Miért? Süketnéma vagy?
- Nem, autista. Hozzad is csak gondolatban szólok.

Az angyal csak most figyelt fel arra, hogy a hat-hét év körüli kislány szája meg sem nyílt. Angyali képesség ez, a kislány mégsem angyal, hiszen erről tudnia kellene. Angyali képesség egy hús-vér emberkében. A kislány közelített apró kezecskéivel, szeretne volna az angyalszárnyakat megérinteni. Érintse az áttetsző térben elenyészett, nem tudhatta, hogy az angyalok érinthetetlenek. A kislány napról napra megjelent a tetőn. Pár hét leforgása után az angyal többet tudott meg tőle, mint a háztetőn eltöltött évek megfigyeléseiből. A kis-

lány nagyon keveset értett meg az angyali teendők közül, de szeretete napról napra nőtt. Aztán pár hét múlt el úgy, hogy nem jelent meg a háztetőn. Az angyalnak már-már hiányérzete támadt, de az angyaloknak nincsenek, nem lehetnek hiányérzeteik sem.

Sorvad a kor, és a korban elsatnyul az ember is, mert elvesztette hitét, már nem tud hinni senkiben és semmiben, csak fogyasztani tud és csupán materiális javakban hentereg. Hit nélkül nincsenek célok, nem szülehetnek elhatározások sem. Ez lenne egy lassított végítélet kezdete? A demokráciák hegyei leomlanak, és a globalitás vulkánjai lávában égetik el az emberiség jövőjét, hogy aztán lassan kihűlő hamu temesse el évezredek kultúráit?

Valami nem jó így... Az angyal gondolatait jégmezők olvadása, sivatagok forró homokviharjai, száraz és vízhiánytól cserepesült, tátott szájak, temetetlen emberi testek látványa, víziói töltötték meg.

A székesegyház harangkondulása térítette vissza a jelenbe, az angyalok jelenjébe is. A város képe olyan lett, mint egy túlhízott pók és szerteágazó hálója. A hálóban áldozatok és vesztesek. A pók színes potrohán megkapaszkodó nyertesek és mindenkori túlélők. Csak a szél állandó. Sosem vesztes, sosem nyertes, és a jó szél este hat körül mindig nyugszik egy kicsit. A panelrengeteg állandósult ételszaggal telt lépcsőháza gyötrődnek a létezés terhei alatt. Van-e megoldás, kell-e megoldás, ha a magunknak ásott gödörbe mégsem akarunk beleugrani?

A háztetőn Jázmin szólította meg az angyalt.

– Jó, hogy itt vagy.

– Régen láttalak. Mi van veled, kicsi lány?

– Nem tudtam feljönni hozzád, mert kórházban voltam. Csövek voltak bennem. Valami olyant tettek velem, amit „kemónak” hívnak. De tudod, hogy autista vagyok, és senkinek nem tudom elmondani, hogy nagyon fáj, pedig sokat sírtam. Anya és Apa csak egyszer látogattak meg, letörölték többször is az arcomat, hoztak baracklevet. Azt hitték, hogy veríték folyik az arcomon, pedig csak sírtam. Tudod angyalka, sosem fogják megtudni, hogy nem volt melegem, csak sírtam.

Az angyal torkában érezte a világ összes fájdalmát, küzdelmét. A kicsi lány mélyen kék szeméből mégis erő, remény tükröződött.

– Úgy szeretném, ha megfoghatnám a kezéd! De tudom már, hogy láthatlak, beszélhetek hozzád, de nem érinthetlek meg, pedig kéz a kézben olyan szépen mulathatnánk itt az időt. Már nekem is tetszik ez a háztető, innen olyan szép Székesfehérvár. Nézzünk rá a Bory-várra, az Emlékhelyre, és ha nem láttad még, Aba-Nováktól a Pannót se hagyj ki! Nézz körül, angyalka! Ugye milyen szép itt minden?

– Látom. Igazad van, de ha kicsi testedet ilyen szép kék szemekkel, hirtelen szőke hajjal ennyi szépség, jószág tölti el, akkor miért kellett sírnod a kórházban?

– Tudod vagy nem, de tudnod kellene, angyalka, hogy én meg fogok halni. Nem tudok magammal vinni semmit, nincsenek ékszereim, csak ezek a szépségek itt, amiket sikerült némán, másoknak érthetetlenül magamban összezsugorítani. Ez a titkom is, amit csak veled sikerült megosztanom. Most mennem kell, testvéreimmel együtt vacsorázunk. Nekem külön helyem van a konyha sarkában, mert mindig leeszem magamat, vagy kiborítom a tányéromat. De ez már nem probléma, mert mostanában csak vajás kenyeret kapok vacsorára.

Nekem ízlik, mert a vidéki nagyfi kenyerkéire emlékeztem, amihez ő mindig adott forró kakaót is. Tudod, minden szokás-vöröses kislány szereti a kakaót. De most mennem kell vacsizni. Pá, angyalkám!

A tetőn tovább villódzott minden látvány. Az angyal várt, és figyelt. Szirénák, füstök, emberi javak, érzések kibomlása és összjátéka forgott előtte. Összerakható rendben egyesült itt minden, mint a Rubik-kocka. Rendszertelenségéből összerakható egység. Az angyalnak már csak Jázmin hiányzott. Valahogy kilógott ebből a rendből az a kicsi lány. És jött az angyali hívás... Az angyali hívás konkrét és lehetséges, csak tudni kell élni vele. Jázmin hívta az angyalt.

Az infúzió utolsó cseppje akkorát csobbant, hogy kioltotta a kicsi test életét. Az angyal várt, és hosszú idő óta kitérta hatalmas fehér szárnyait, és az éterbe lökte magát. Egy kicsi testet sodort mellé a mindenség, kicsi szárnyakkal, hatalmas lélekkel.

– Látod! Társakká lehettünk, angyalka! Tudom már, hogy te vagy a hírhozó, a teremtő erő közvetítője. Székesfehérvárt továbbra is vigyázzuk?

– Igen, kicsi Jázmin.

– Akkor indulunk?

– Igen.

– Hová?

– Ahová sohasem lehet megérkezni.

– Most már értek mindent. Boldog vagytok, hogy végre megfoghatom a kezédet.

S. Horváth Ildikó illusztrációja

LUKÁTS JÁNOS

Keszthely, a pannon város

Kibontja vásznait a Sissy vitorlás, bólogatva hasítja a vizet. Belibeg a Balaton közepére, ahonnan ellátni a távoli Tihany félsziget felé, ahonnan megszemlélhető a fonyódi várhegy, északról pedig a keccesen előreugró Szent Mihály-hegy intetget, csúcán a kálváriával. Sissy itt kétszer körbefordul, megmutatja magát több oldalról is a balatoni napsugárnak, aztán méltóságteljesen visszafelé indul, és a keszthelyi móló oldalához simul.

Minden balatoni móló más, a keszthelyin négy remek plátán zöldell kora tavasztól tél kezdetéig, messze, benn a tóban, kórakásokkal körülbástyázva. A móló körül kacsák és hatytyúk serege, a hatytyúkat errefelé illik nem szeretni, én csodálom őket.

Keszthelyt sokan a Balaton fővárosának mondják, bár más város is igényt tart e szép címre. Keszthely mégsem elsősorban fürdőváros. Élénk és élhető település ősszel és télen is, benépesíti a tóhoz közeli dombot és a távolabbi völgyeket. Egyébként a legrégebbi magyarországi városok egyike, ott volt, amikor ezt a vidéket még Pannóniának hívták, a Balatont pedig Pelsónak.

Ha nem is éppen ott, ahol manapság, de a közelben. Négy-szögletű római erődváros volt, Valcum néven, negyvennégy bástyával, helytartói palotával, légiósok lakótornyaival, kereskedőházak sorával. És a környéken olyan villákkal, amelyekben padlófűtés szolgáltatva télen át a meleget (Krisztus után a II. században). Bazilika méretű keresztény templom állt benne, igaz, csak rövid ideig. A szomszéd dombokon kelta szőlőtermesztők laktak, akik aranyból vaddisznó-szobrokat készítettek. Később hunok, avarok jöttek a helyükre, az erődvárosból romváros lett, a hatalmas négyszög egyik csúcsa a Balatonba süllyedt, a régészek máig keresik. A környéket (Keszthely és a Zala-torkolat között) ma Fenépusztának nevezik. Keszthely neve talán a latin Castellum szóból veszi eredetét.

A középkorban a lakosok a hegygerincre települtek, onnan jobban látták a közeledő ellenséget, a tűzvészt, a vihart. A legrégebbi település arrafelé volt, ahol ma a város temploma áll, és körülötte a sziklás templomkert.

Keszthely sose volt megveszék helye, nem a politikai széljárás hajtotta előre vagy torpantotta meg. Török kézre se került, a török terjeszkedés megállt a Balatonnál, Keszthely azért

Festetics park, Keszthely

adót fizetett nekik, – jobb a békesség. 1848 is emlékezetesebb események nélkül suhant el Keszthely fölött. Iskolaváros volt, papok városa. Meg a Festeticseké. Ez a rokonságát egész Európából gyűjtő óriáscsalád 1739-ben vetette meg a lábát Keszthelyen, és tette birtokai központjává a várost. Épült itt kórház és gimnázium, kőszínház és múzeum, a XX. század elején pedig vasutat kapott a város.

A régi és az újabb Keszthely szépen egymás mellé épült, a hagyományos kisvárosi rész és a módosabb villanegyed. A forgalom és a csend is megosztozik az utcákon. A Balatontól óvatosan emelkedik a város a dombtető felé. Keszthely és a vízpart közé jó száz éve egy széles védősávot építettek, ma ezen állnak a parti szállodák, ebben kapaszkodnak meg a sétány óriásfái, de itt alakították ki a szigetstrandot is. A szigetet hullámtörő kövekből rakták föl, rajta csúcsos faépületek, megakad rajtuk az ember szeme. Sőt, mintha a szomszédos Hévíz tervezőinek is eszébe jutott volna a víz közepén az álomszerű, hegyes keszthelyi toronyegyüttes.

A főtér valójában nagy kereszteződés. A gótikus templomot a barokk időben kicsit átformálták. A templom mellett az iskola, a századközépig a premontrei kanonokok gimnáziuma volt, ma egyik része világi iskola, másik részét ismét az egyház birtokolja. A templom körül romkert, a hajdani vár falai talán, ha térdig érnek, köveit nagyrészt beépítették a házak alapjaiba, falaiba. A templom előcsarnokában sötétvörös márványtábla emlékeztet hajdan volt keszthelyiekre és hajdan volt nehéz évekre: az első világháborúban elesettek táblája. Verset véstek föléljük: *„Kétszáz keszthelyi hősi vitéz nem tér soha vissza, / Csonka határokon át hív lelkiük haza jár. / S végső sóhajukat haza hozza az esteli szellő, / Hitvesem, árva hazám, értetek éltem adám”*. A templom mögött, sötét hársfák alatt a fájdalmas magyar anya kőalakja öleli magához térdelő fiát, két háborúra emlékeztet.

A tér közepén Festetics György szobra áll. Dehogy áll... ül! Valaha állt, aztán a demokratizáló hajlam kiüzte őt még a városból is, végül a kastélyparkban kapott helyet a vékony termetű, töprengő természetű nagyúr. Néhány éve készítették el ezt az ülőszobrárt a főtéren, diáklányok örömmel vetik magukat a bronzgróf karjai közé, a fiúk fejfel magasabbak, ők inkább elterpeszkednek mellette. György kegyelmes úr pedig mintha azon töprengene, mekkorát változott a világ alig száznyolcvan év alatt!

A főtéren ott áll „a fehér ember” szobra. Eredetijét alkotója 1956 októberében, az események lázában, egyetlen éjszaka alkotta meg, gipszből. A fehér ember, aki zászlót tart kezében, fél évszázadon át a múzeum raktárában élt – száműzetésben. A szobor, amely ma a téren áll, tartósabb anyagból készült, de alkotója kezét bizonyosan az ötven év előtti szándék vezette. A szobor mögött, az iskola falában tábla és felirat: *„Az elesetteknek az élők, akik talán holnap halnak meg a szabadságért”*.

A sétálóutca egy kis történelmi olvasókönyv, a színes virágágyak és sziklakertek között, a díszburkolaton kényelmes padok, apró üzletek, vendéglők – hívogató cégérrrel. Tarka napernyők, zászlók erdeje. Jobbról az árkádos Pethő-ház (hajdan ők is kegyurak voltak Keszthelyen), mellette a zeneszerző Goldmark szülőháza. Tábla őrzi Fejér György emlékét, ő is Keszthely szülötte, történész, a városi könyvtár az ő nevét hordozza. Itt látta meg a napvilágot Nagy Ignác, az első magyar újságíró, aki megélt a maga szerkesztette napilapból (igaz, *Hölgyfutár* volt a címe), a szomszéd házból indult messze útra Asbóth

Sándor, aki a szabadságharc őrnagyából amerikai tábormok lett. Keszthely számon tartja szülötteit és halottait.

A sétálóutca összeköti a főteret és a kastélyparkot, valójában a város gerince, a Keszthelyre látogatók járás-kelése legnagyobb részét itt zajlik. A kastélyhoz a park díszkapuja vezet. Faragott, fehér mészkő pillérek és barokk, kovácsoltvas díszítés, egy központi és két oldalbejárattal. Zöld fák és fekete törzsek előtt vonzó látvány a lendületes építmény, méltó előjáték a kastélyhoz, a parkhoz. A parkban szökőkút, György gróf embermértékű szobra (lehet, hogy ide jobban illik?), és vénséges vén két akácfa, roskadozó karjaikat favillák támogatják.

A kastély akár egy kisebb birodalom országháza is lehetne, de hát az is, az egyik legnagyobb magyarországi birtokos család rezidenciája volt. A Festeticsek okos gazdák és felvilágosodott emberfők voltak, felelősséggel az ország – és némi sértődöttséggel az uralkodó – iránt. Magyarország első három kastélyegyüttese között van a keszthelyi. A háború idején az átvonuló csapatok és a helyben maradó polgárok a kastélyt kifosztották, a park nagyobbik felét évtizedeken át katonaság birtokolta. A könyvtárat még időben elfalazták, így szerencsésen túlélte a sötét napokat. A felújítás súlyos összegeket emészt fel, de körültekintéssel történik, a munka ígéretesen halad. A XVIII–XIX. század magyar főúri életmódjáról, szokásairól és berendezéséről a leghitelesebb képet a keszthelyi kastély adja. Létét nem egyetlen alkotó elme akaratának, hanem több nemzedék szívós kitarlásának köszönheti. A legfőbb érték maga a berendezés, a nagyszerű toronyépület, az oldottabb kerek és az öntudatosabb négyszögletes épületszárnyak. Száznál több szoba felújítása már elkészült, a díszlépcsőház és tizenennyolc terem, más-más funkcióval – és kilátással a parkra, a városra, északra a Keszthelyi-hegység felé. Terem őrzi a Festeticsek lótenyésztő tevékenységének emlékét, festményeken, bronzban és márványban. Egyedülálló a kínai és a meissenai porcelán gyűjtemény, távlatokat kínál a tükörterem. Megható a karzatos kápolna, az egykori ünnepi ebédlőben ma alkalmanként koncerteket rendeznek.

„A déli nap vörös, fehér és sárga karikákat dobál a város és a tó fölé, a közeli hegyeket finom párába vonja.”

A bibliotéka a főúri barokk teremkönyvtárak egyike, galériával, csigalépcsővel, díszes bőrkötéssel, amely vall a könyv témájáról, koráról. A 70 ezer kötet között iniciális kódex és ősnymtatvány is található, több a francia felvilágosodás első kiadásai közül, de kéziratok és számos kotta is. És teljességre törekvő Balaton-gyűjtemény. Élő könyvtár, mert segítséget nyújt a használóknak, élő könyvtár, mert fejlesztik ma is.

Francia kert és angolpark, az előbbi a növények szabályos, nyírott birodalma, az utóbbi a homályos „vad vadon”, faóriások és matuzsálemek országa. A kettő között halastó, híddal, szigettel. A tó partján százados fenyő, V alakban nőtt, – bölcs kertészi akarat hagyta meg a „hibás” fát, amely két évszázad alatt látványossággá és személyiséggé terebélyesedett.

A kastéllyal derékszöget zár be a kocsiház és hintómúzeum (ez is remekül fölújítva). Az állományt mintegy harminc hintó alkotja, eredetiek és festményről készült hiteles másolatok, a lovaglás tárgyi világa és eszközkultúrája, szánhintók. Az eme-

leten történelmi modellvasút-kiállítás – nem gyerekjáték a hintó, sem a modell –, a közlekedéstörténeti és iparművészeti érdeklődés bizonyítékai. Felsorolni is nehéz volna a keszthelyi kastély értékeit (például a vadászati múzeumot), a park elrejtett, de föltárulkozó szépségeit.

Pedig a városban is van konkurencia. A kastély alatt, hogy a látogatóknak ne kelljen sokat keresgélennie, ott a marcipán múzeum – fogyasztható kiállítási tárgyakkal. Ott a babagyűjtemény, irigylésre méltó ruhakollekcióval, az egész Kárpáti medencéből. A panoptikum figurái olyan valóságűek, hogy a látogató időnként hátra kapja a fejét, nem valódi ember áll-e mögötte. És a Csigaparlament. Készítője, ha jól számoltam, hatmillió fehér csigaházból szerkesztette, méretarányosan.

De térjünk vissza a Balaton-partra! A déli nap vörös, fehér és sárga karikákat dobál a város és a tó fölé, a közeli hegyeket finom párába vonja. Nap és víz különös násza ragadta meg száz év előtt Egry Józsefet is, a festő a látványból és a vízióból varázslatos piktúrát teremtett. Beleszerkesztette a hálónvó halászhajókat, a nehézkes bárkát, amint éppen ég felé lendíti a balatoni szél, álom és ébrenlét határát mesterien eltűntette a képről, az embert (önmagát is) téren és időn kívülre sodorta, a napsugáron át mintha az ég felé emelte volna. A parttól talán ha kétszáz méterre található ma is a szép családi villa, az üveg- tetős emeleti szobával, amelyben Egry évtizedeken át alkotott. Aztán átköltözött Badacsonyra.

Ez a kétszáz méternyi út ősparkon vezet át. Vajon egy-egy elrekesztett Balaton-forrás vagy a város alatt megbújó patak, amely itt ismét a felszínre tör, táplálja a faóriásokat évtizedek óta? A sétány mentén szobor tiszteleg Cholnoky Jenő földrajztudós és Balaton-kutató, valamint Bartók Béla emléke előtt, de itt emelkedik a Helikon Ünnepek nyolcoszlopos pavilonja is. Festetics irodalmi versenyt rendezett főiskolája diákjainak és neves költő kortársainak. Járt itt Berzsenyi, Kisfaludy és Dukai Takács Judit, mindannyian a Dunántúl szülőttei, alig egy nap járóföldről érkeztek. Kazinczyt – az ország távoli csücskéből – „elfelejtették” meghívni, meg is sértődött kellőképpen! A Helikoni Ünnepeken fát ültettek a nagy elődök és nagy kortársak emlékére, jól tartották a vendégeket (a költőkre bizony ez akkoriban is ráfért!), aztán Festetics két év után váratlanul meghalt, az ünnepek abbamaradtak.

Festetics legmaradandóbb intézkedése azért mégis az ő nevét viselő mezőgazdasági tanintézet, a Georgikon. Saját uradalma részére képeztetett itt gazdatiszteket, az alapítás évében (1797-ben) egyetlen tanár egyetlen diákot tanított. Aztán hamarosan a Dunántúl leghíresebb iskolája lett „a mezei szorgalom” terén, ahogy akkoriban a mezőgazdaságot nevezték. Olyan tanárokkal-tanulókkal büszkélkedhetett a Georgikon, mint Tessedik Sámuel, Pethe Ferenc, Nagyváthy János. A tantárgyak sokasága ma is meghökkentő: gyümölcsészet, selymészet, méhészet, kertészet, öntözés – és gazdaasszonyképzés. Kétszázötven évvel ezelőtt. Az iskola kisebb-nagyobb zökkenőkkel máig virágzik, 2000 óta a Pannon Egyetem része.

A keszthelyi főutcán, az egyik iskola kertjében állt sokáig Szendrey Júlia szobra, körülötték sötét, örökzöld bokrok. Júlia ifiasszony a város közelében született, bár élete nagy részét Keszthelytől távol töltötte. A „feleségek felesége” szép nevet kapta a „költők költőjétől”, Petőfitől, az utókor mégse fogadta kegyeibe a nagyreményű, de tragikus sorsú asszonyt. A közelmúltban visszaköltözött szülőháza udvarára.

Keszthely város templomaira érdemes egy pillantást vetni. A katolikus főtemplom a Magyarok Nagyasszonya nevet viseli (a főtéren). Tornyát, a négy fióktoronnyal a millennium ideje óta hordozza. A templom falába építve láthatjuk Lackfi nádor sírkövét és a keszthelyi kegyúri család, a Festetics több tagját. A torony homlokzatára helyezték át a nyugati oromfal rózsablakát, de beépítették a toronyba a fenékpusztai hajdani őskerestény bazilika köveit is. 1974-ben váratlanul, renováláskor bukkant elő a mészréteg alól a középkori Magyarország legnagyobb terjedelmű falfestménye.

A Balaton Múzeumot föltétlenül látni kell, maga az épület is magára vonja a szemet, a főút fordulójában, egykori „hercegi telken” áll az elegáns, neobarokk épület (Festeticsék ajándéka volt a saroktelek). A kőtár ezúttal a római emlékek legjavát mutatja be (van belőlük bőven!), de a Dunántúlon, a népvándorlás idején egyik nép maga előtt űzte a másikat, valamit mindegyik hagyott itt a kultúrájából. A Balaton régen és a jelenkorban, néprajzi gyűjtemény és könyvtár – mindegyik külön is értékes együttes. Tudja vajon a mai érdeklődő, hogy alig 2–3 ezer évvel ezelőtt a Balaton három önálló, kisebb tóra szakadt széjjel, Fonyódnál és Tihanynál száraz lábbal lehetett átkelni a túlsó partra? És hogy Halápy János micsoda lenyűgöző képeket festett a tóról?

Ha a Balaton-parton a mólótól nyugat felé indulunk, füzesek és susogó nádasok között vezet utunk egy darabig.

A kastély és a múzeum – egyenes út köti össze őket, de az érdeklődő barangolók csak ritkán mennek messzebbre. Pedig a Múzeum szomszédságában fekszik a Szent Miklós temető, Keszthely kétszáz évnél idősebb sírkertje. Védett természeti és várostörténeti emlék, ma már csak kivételesen temetnek ide, a szobrok, a sírkövek és obeliszek műemléki védelem alatt állnak, a szép temetőkápolnát ebben az évtizedben újjátették fel. Sajátos büszkeség: a Berzsenyi család itt nyugvó tagjai táblán tudatják a temetőlátogatókkal, hogy ők „az ódaköltő Berzsenyi Dániel rokonai és leszármazottai”.

Egy másik népes familia úgy állította föl a családi sírboltot (s ezt a szándékát szép szövegben a kripta homlokzatára is fölvésték), hogy onnan a Balatonra láthassanak az alatt nyugvók. Egy szerény tábla pedig a következőket közli: „Balatoni hajós voltam, 84 évet éltem. Az időváltozást előre jeleztem. Ezzel sok ember életét megmentettem. Vándor, ha erre jársz, imádkozz értem”.

Ha a Balaton-parton a mólótól nyugat felé indulunk, füzesek és susogó nádasok között vezet utunk egy darabig. Van ott egy öböl, kövekből védőgát épült eléje, de idővel benőtte azt is a parti növényzet, a nád. Romló, régi hajókat száműznek ide, vagy olyanokat, amelyekről tudják, nem lesz több felújítás. Kotróhajót, öreg kompot, zátonyra ment halászhajót. Sűrű köd volt, amikor arra jártam, a ködből csak egy-egy fakó folt tűnt elő, körvonalak, hajdan volt hajóálmok. Fantasztikus fényképek készültek, ködképek inkább, árnyképek. Másnap újra meglátogattam az öblöt. Sütött a nap, ködnek nyoma sem volt. Hajóálmoknak sem, néhány roncs rozsdásodott, félig a víz alá bukva. Topogtam ott egy darabig, aztán visszaindultam Keszthelyre.

P. Maklári Éva

Szájmaszk nélkül

Végül is miben bízunk
zuhanó faágak, ránk dőlő
kőfalak omladéka között,
áltatva önmagunkat
örökkévalóságunk mézes
bödönébe bújva,
álszent imába faragva
vétkeinket, a világ jajára
süketen,
vakon
az értékeinket, álmainkat
felfalni készülő, növekvő
sáskahadra.

Önáltatással teletöltött kéj-
medencéinkben a perc virágát
szagoljuk, s ha néha bokánkba
harap a valóság, lerázzuk
cipőstől, harisnyástól, mert
csak a csillogás számít,
ami nekem ad fényt, rám nevet,
óceánjárót küld értem és
rám váró mese-szigetet.

A szájmaszkok megállítják az
óramutatót, védő falak minden
ellen, vagy konzerválják a
hallgatást is,
s ha feketednek a csillagok,
lefagyasztják zsoltárainkat?
A szakadék szélén toporgunk
mélység és magasság között,
egy csoda-léggömböt küldj, Uram,
hogy még józanul fogjuk fel
a szél irányát, s ha egyszer
visszanézünk:
erdőket lássunk, szántóföldeket,
ránk nevető virágokat, nagy
vizek lassú hömpölygését,
parton szaladó gyerekhad zsvajját,
kik kőből várat építenek
békának, gyíknak, csigának,
és tornyos kis templomot, hogyha
visszatérünk,
tudjunk hol elrebegni majd egy
csendes fohászt.

Bence Lajos

Ha harminc év múlva

Ha harminc év múlva
majd olvasod e sorokat,
s rájössz, hogy életedből
mi minden kimaradt, mert
kimart az idő rozsdája,
mindent elfed a köd.

Bár örökre nem marad
semmi homályba,
s mennyi minden
éled újra nap mint nap;
a kalapos emberből
csak a kalap, a besúgóbból
egy-két jegyzetomb marad,
melyet soha senki
nem olvas már el.

Ne légy reménytelen:
a szöveg nem ég el,
a vers megmarad,
s megragad, mint minden,
mi a bogáncson fennakadt:
érező szív, máj, epe.

S ha lesz még, ki
akkor is szülőföldről
regél, értő nyelven,
magyarul, s szebb
otthont magának is remél,
megtartásról szól,
beérik a harminc éve
kallódó gondolat.

S ha lesz még, ki érti
az ígét, akkor lesz
diadala a szónak,
a megdicsőült jónak.

Ország László fotója

RASHWAN MOHAMED

A szerelem grammatikája

Tudja, uram, a szerelem mocskos dolog. Nem, bocsánat, nem jól mondom. A szerelem hazug dolog, illetve, ha pontosabb akarok lenni, öncsalásféle. Várjon kicsit, maga vén kéjenc, ne emelje így a szemöldökét, és ne csodálkozzon állandóan. Őszintén szólva, uram, és ne vegye tőlem rossz néven, maga buta, mint a menetrend, ám az utálatos sorsom olyan számmal ajándékoz meg ivótársként, mint maga. De mit csináljak? Kénytelen vagyok megelégedni magával, vagy különben mesélhetek a székeknek, és ez nem ildomos dolog, azt jelentené, hogy én is meghülyültem. Inkább maradjon nyugton. Ha engedni, hogy befejezzek két mondatot, akkor tudni fogja, mit akarok mondani. Szóval a szerelem hazug dolog. Ez azt jelenti, hogy amit állandóan szerelemnek hívunk, abban valójában sok minden van, kivéve szerelem. Benne a vágy, benne az érdek, benne a szükség, benne az üzlet, ezért, ha megfigyeli, minden dal, ami róla szól, így kezdődik: szükségem van rád, szerelmem (*I need you.*). Higgyen nekem, uram! Összekeverednek benne a dolgok. Emlékszem, a nő, akit szerettem, ezt írta nekem valamikor, kifejezve nagy szerelmét: nem mondok le rólad soha!

Nem mondasz le rólam soha? A csudát, szerelmem! Nem mondasz le rólam? Mi vagyok én? Tőzsdei részvény? Osztalék? Ingalanszerződés? Megőrülök tőletek, emberek. Látja, összekeverednek a dolgok. Itt üzletről van szó, uram. Érdekről van szó. Nem mondok le rólad, mivel ez ellentmond az érdekemnek, a vágyamnak, a szükségleteimnek.

Könnyű kimondani ezt a szót: szeretlek, holott csak azt jelenti, hogy ki akarom elégíteni a vágyaimat. A vágyak, uram, a vágyak és a számítások. Ezeket nem illik így, kerek perccel mondani, hanem csomagoljuk be szép szóba: a szerelembe. Rájöttem, és kérem, ne pislogjon nekem, és ne aludjon el a széken ülve, mindjárt befejezem. Szóval rájöttem, hogy a modern nyelvekben, mondjuk az utolsó háromszáz évben a nyelv szerepe nem az információ közvetítése, hanem ellenkezőleg, az információ elrejtése. Ez érdekes dolog, uram, higgyen nekem. Nézze például a magyar nyelvet. Azt mondják, életbiztosítás, amikor arról van szó, hogy meg kell döglened, hogy megkapd a pénzedet. Vagy azt mondják, elaltatták a kutyát, pedig megmérgezték, illetve megölték. Azt mondják, hamvasztás, amikor hullaégetésről van szó. Azt mondják, hűségnyilatkozat, amikor kemény és lerázhatatlan köteléket írnak elő. Azt mondják, örömlány, holott prostituált. Nem tudom, mi abban az öröm, hogy valaki árulja a testét. Vagy örömet okoz annak az idiótának, akinek pénzért kielégíti állati kését? Azt mondják, fakitermelés, amikor erdőirtásról van szó. Azt mondják, hűtlen kezelés, pedig lopás. De milyen lopás, uram?! Milliárdok! Csak akkor nevezik lopásnak, amikor egy szerencsétlen hajléktalan elcsen egy darab zsömlét a boltból. Amikor hallom

a rádióban azt a szót, hogy reform, akkor rögtön tudom, hogy gáz van, és valami disznóságot készülnek csinálni. Amikor hallok, hogy pánikra semmi ok, akkor tudom, hogy okos dolog pánikba esni, mert rossz a helyzet, nagyon rossz. Ha valaki ezzel kezdi a mondatot: ha nem vagyok indiszkrét, akkor nagyon diszkrét dologról fog kérdezni. Amikor hallom a rádióban, hogy színes bőrű ember, akkor tudom, hogy nem fehérről van szó. De az a baj, hogy nincs színes bőrű ember. Ilyen nem létezik. Van színes tévé, de színes bőrű ember nincs. Látja, uram, ahogy mondtam. A nyelvvel elrejtik az igazi információt, arra hivatkozva, hogy nem illik ezt mondani, vagy annak kimondása sértő valakinek, és szépen lassan megszokják az emberek, illetve megtanulják, hogy a nyelvnek ez a szerepe: hazudni. Elrejtetni, eltakarni, ami kellemetlen, ami nehéz, ami teher. A nyelv is megtanul hazudni a finomságra és az illemszabályokra hivatkozva, és fokról fokra elfelejtik az emberek, mi az igazi információ, mi az eredeti.

Ugyanez nyilvánul meg a szerelem szóban is. Igazából nem szerelemről szól, hanem valami másról, amit el akarunk rejtteni azzal, hogy kiejtjük ezt a szép szót, szerelem.

Mondom, uram, mondom, most a nyelv szerepe nem feltárni az információt, hanem leplezni. És ez rettenetes, higgyen nekem, maga vén trotty. Maga alszik? Dehogynem! Látom, hogy bóbiskol. Akkor kinek beszélnek? Atyaúrsten! Magamnak beszélnek?

Visszatérek a szerelemre. Mondok magának valamit, és jegyezze meg, jól jegyezze meg, kérem. Ébredjen már fel! Csak egy percre! Ha nem bírja az ivást, akkor miért iszik ennyi bort? Csak egy percre, utána aludjon vissza, vagy csináljon, amit akar, maga bitang. Szóval ha egy nő azt mondja magának, hogy szeretlek, akkor biztos, hogy hazudik, vagy a legjobb esetben nem tudja, mit beszél. Az igazi szerelem, a tiszta szerelem, amely érdek és számítások nélküli, hátsó gondolat nélküli, ez csak korán, nagyon korán történhet az ember életében. Mondjuk, amikor tizenkét–tizenhárom éves. Olyankor minden friss. Tudja, mit jelent ez a szó? Tudja, mit jelent az, amikor a test sejtei frissek? Amikor a lélek hullámai szintén? Amikor az ember képes egész nap körbe-körbe járni szerelme házába, csak azért, hogy lássa egy másodpercre, csak lássa, semmi más. Nem akarja sem lefektetni, sem birtokolni. Olyankor egy ujj érintése jobban izgatja és megrendíti az embert, mint most lefeküdni a legdögösebb nővel. Fiatalon, uram, a lélek beszél, a lélek, ami szépen lassan meghal vagy elhalványul az idővel, és olyan lesz, mint a kísértet, mint a láthatatlan és megközelíthetetlen szellem. Fiatalon, uram, fiatalon, olyankor történik a csoda, az igazi szerelem. Amikor jobban szeretsz valakit, mint saját magadat, hajlandó vagy megjárni a poklok poklát érte, és nem érdekelnek sem az em-

berek, sem az idő, sem a fáradtság, függetlenül attól, hogy a szerelmed szeret vagy sem, tud-e a szerelmedről vagy sem, és ami a legmegdöbbentőbb, hogy szerelmed számodra a legtündéribb, a legtisztább, a legcsodálatosabb nő a világon. Itt, uram, ahogy többször mondtam, nincsenek hátsó gondolatok, nincs érdek, hiszen sokszor érdeked ellen szól az egész, nincsenek számítások, röviden szólva, nincs „DE”. Ez a szerelem, uram. De idővel felnő az ember, megöregszenek a sejtek, lerakódnak a csalódások, megismeri az ember ennek a világnak a túoldalát, és rájön, hogy a szerelme nem annyira tündéri, házsártos és aljas, hiszen, ahogy tudja, az emberi aljasságnak nincs határa, és a hazugság körülvész mindent, beleértve a szerelmet is. Felbukkannak a hátsó gondolatok és az érdek. Rájön az illető, hogy ez a kapcsolat sokba kerül neki, és ha folytatja, apja kizárja az örökségből. Rájön, hogy a szerelme rangon aluli, és hogyan lehet összekötni az életét valakivel, aki nem nemesi származású, mint ő, nem gazdag, mint ő. Kezdődnek a számítások, uram. Rájön hirtelen, hogy szerelmének nagy a fenéke, és kicsi a melle. Rájön hirtelen, hogy nem annyira élvezetes lefeküdni vele, és nem szabad ezért feláldozni a hatalmas örökséget, a nemesi rangot és a nagy házat otthon. De még mindig mondja neki, hogy szerelmem és szeretlek, és szeretni foglak, bla-bla-bla-bla, miközben itt vannak a számítások és a hátsó gondolatok. Ez már uram, nem szerelem. Ez sok minden, csak éppen nem szerelem.

*...szerelmed számodra
a legtündéribb, a legtisztább,
a legcsodálatosabb nő a világon.*

Hadd mondjak magának valamit. Egy történetet, ami régiesen történt velem, vagyis ez személyes tapasztalat. Szomorú és vitathatatlan. Tizenkét-tizenhárom éves voltam, amikor apám, a nagy úr, odaadta belvárosi hatalmas lakásunkat egy családnak, akik elmenekültek a frontról. Tudja, mindig háborúk és konfliktusok zajlanak a Közel-Keleten. Na szóval, mivel gazdagok voltunk, a nagy úr segíteni akarta a háborús erőfeszítést, és szinte odaajándékozta ezt a lakást, mondván, ez áldozat a haza oltárán. De nem ez a fontos most, hanem az, hogy ebben a családban volt egy lány, huszonkét-huszonhárom éves forma, és én, a tizenkét éves fiú, belehabarodtam. Tündérinek, gyönyörűnek találtam. Két vagy három beszélgetés után beleestem, mint légy a tejbe, és mindig kitaláltam valamilyen ürügyet, hogy odamenjek, és lássam ezt a lányt. Nem érdekelt sem a családnak rangja, sem a bátyja faragatlansága, sem a barátaim csodálkozása: mit keresek ott, ennél a primitív, beduin családnál. Amikor messziről megmutattam a lányt, ezt a gyönyörű lányt, az egyik barátomnak, nevetett rajtam. Hahotázás közben egyre ismételte ezt a mondatot: ez gyönyörű?! Ez tündér? Ez inkább egy tehén. Fél óráig tart, amíg megfordul maga körül, illetve a tengelye körül. Ezt nem lehet átölelni! Legfeljebb átmászni egyik oldaláról a másikra. És a haja, mint a szivacs, mint a négereké. Atyaúristen! Te megbolondultál, Mido! Te teljesen meghülyültél. Az út végéig ilyeneket hajtogattam. De mit bántam én, rá sem hederítettem. Beszélt, beszélt, de én szerelmes voltam, és kész. Bárki bármit mondott, nem érdekelt. De a baj az, hogy nem bárki, hanem apám, a nagy úr, szerzett tudomást erről a hóbortom-

ról. Honnan tudta meg, fogalmam sincs. Behívott az irodájába, és egyenesen rákérdezett. Bajban voltam, és nem a válasz járt a fejemben, hanem az, hogy vajon honnan tudta meg. Végül töredelmesen bevallottam, azt gondolva, hogy mivel nekik ajándékozta a lakást, ez a család sokat jelent számára. De nem, ellenkezőleg. Kiderült, hogy lenézi őket éppen e miatt a nagy ajándék miatt, és biztosított, hogy valahogy megszabadít engem ettől a hülyeségtől. Ez mit jelent? – ebben a pillanatban nem tudtam megfejtetni, de később rájöttem. Nem telt el egy hónap, és meglepetésemre a lány egy külföldi ösztöndíjat kapott. Nem volt nehéz megsejteni, kinek a keze van a dologban. Így váratlanul megszakadt a kapcsolat. Szenvedtem, jajgattam, panaszkodtam, de ahogy szokott lenni, az idő mindenből kigyógyít, a szerelemből is, sőt, elsősorban a szerelemből. És láss csodát, tíz vagy tizenkét év múlva találkoztam ezzel a lánnyal. Én huszonöt éves körüli voltam, ő pedig harmincöt forma. Jött velem szemben, mosolygott, kitért karokkal közeledett hozzám. Bár ne tette volna! Forrón megöleltük egymást, és egyszerre beszélünk a szokásos érdeklődő és semmitmondó szavakkal: hogy vagy, mi történt veled, hol voltál, mi újság, mit csinálsz, bla-bla-bla-bla. De közben máshol járt az eszem. Atyaúristen! Ez az a nő, akibe szerelmes voltam? Tényleg! Ahmed barátomnak igaza volt, ez egy tehén. És micsoda lába van! Mint a kecskéé. És a haja! Uram-atyám! Milyen vak voltam! Ami megdöbbentett, hogy a nő nem változott. Nem lett kövérebb azóta, nem lett csúnyább, ugyanolyan volt, mint tíz évvel ezelőtt. Igaziból aki megváltozott, az én vagyok. Elvesztettem az ártatlanságomat, a tisztaságomat, elvesztettem a hátsó gondolatok nélküli Midót, a szerelmes Midót. Ezért most nem láttam tündérinek, sem csodálatosnak, hanem otrombának és bűdösnek. A szájából dőlt

a hagymaszag. Legszívesebben visszafordultam és hanyatt-homlok menekültem volna. Látszott, hogy ő is szereti a vörshagymát, mint én. Én is szoktam büdös szájjal járni az utcán, ami felháborodást és botrányt keltett a családban, és apám, a nagy úr, kijelentette, hogy ki fog tagadni engem, ha nem hagyom abba a vörshagymaevést. Dehogy hagytam abba. Mielőtt bemegyek hozzá, mindig megeszem egy jó nagy darabot. Szóval, undorodtam a nőtől, mert ugyanolyan büdös szájú volt, mint én, és nem lehetett bírni ezt a szagot, ami mindkettőnkől áradt. Nem így van, uram? Nem lehet két dudás egy csárdában. Hirtelen rájöttem, hogy ez a nagy szerelem és rajongás nem volt több, mint kamaszkori vágy, illúzió, amely tündérinek, csodálatosnak festette ezt a tehenet.

Most, tisztelt alvó ivótársam, elmondom magának a záró fejezetet, mielőtt ledől a székről. Tegnap találkoztam az ak-

tuális barátnőmmel, szerelmemmel, és elmondtam neki szakítási szándékomat. Természetesen a hisztérika kiabált és siránkozott, és esküdözött, hogy nem tud elfelejteni, nem tud elszakadni tőlem, de én nem tágítottam. Kész, vége, finito. Végül, amikor a nő sírva kiabált: de én szeretlek, felálltam a székről, és lassan, szó nélkül távoztam. Ahelyett, hogy elmenék hozzá vigasztalni vagy magyarázkodni, itt ülök magával az Isten háta mögött ebben az istenverte kocsmában, mesélek magának, miközben itt alszik nekem. Mit bánom én, maga fajankó. A lényeg, nem emlékszem semmire az egész történetből, nem érdekel sem a szerelem lélektana, sem a nyelv hazugsága és az ostoba megjegyzései sem. Látszik, hogy ez a bor, amit élém méltóztatott tolni, annyira ócska, hogy elfeledtet mindent, kivéve ezt az édes és sokatmondó kiáltást: szerelmem, a szerelem grammatikája érthetetlen!

DEVECSERY LÁSZLÓ

A kőszegi basa

Tudom, most egy nagy pocakú, kövér, turbános, kaftános, görbekardú, marcona és öreg törökre gondolsz.

Az én basámnak sem pocakja, sem turbánja, sem kaftánja... Majdnem olyan ruhában járt, mint te – vagy én. Fialat volt és kedves. A görbe kard már a falat díszítette. Időnként ránézett, s ilyenkor egy kicsit elidőztek a gondolatai... a múltban.

Nem hiszed? Pedig ismertem őt. Lehetetlen? Az Úr 1532. éve valóban messze-év. Mégis találkoztam vele...

A toronyból kémleltem a távot, aztán a kövekre tévedt a tekintetem. Az egyik, mintha azt mondta volna:

– Mozdíts meg!

Ráfeledkeztem. Mintha lenne mögötte valami. Talán egy papírdarab. Óvatosan megfogtam. Mozdult a kő, s egy foszlott, időtől tépett papírdarab került elő. Nem is papír: pergamen. Itt-ott szakadtan, ám olvashatóan s valami fura, szokatlan magyarsággal. Izgatott lettem. Üzent a távol, s tőlünk messzire szaladt az idő.

Olvasni kezdtem. Kitárult előttem a múlt. Mai szavakkal mesélem el neked, amit olvastam. Az eltépett, hiányzó részeket kiegészítettem. Így történt-e valójában? Nem tudom...

■ ■ ■

Rettenetes korbácsok suhogtak mögöttünk. Időnként lesújtottak. Jajszó válaszolt. Az utolsó ostromra készültünk. El kellett foglalnunk a várat. Kegyetlen tömeg áramlott, könnyörtelen tekintetek mindenütt.

Amott, fent, néhány gyauro.

– Allah, segíts!

Néhány gyauro? ...de hogy' suhannak kezükben a kardok! Odafent látok egy arcot. Odafent ismét megpillantok egy szépséges képet... Allah paradicsomában lehetnek ilyen csodák.

Megbűvölt, elvarázsolt a szeme. Leengedtem a jatagánomat.

– Ki tudna ily varázssra kardot emelni, elpusztítani azt?

Hátrálni kezdtem. Suhogó korbácsok csaptak hátamra, arcomba. Vér csordult. A fájdalom sem fáj, csak az ő szemét kerestem. Sűrű bokrok közt leltem menedéket. Nem menekül-

tem. S nem akartam rontóvá lenni. Már a várat is sajnáltam, s a benne élőket. Gyáva voltam? Nem tudom... Érte könnyörögtem, Allah irgalmáért.

Aztán megszólalt a harang.¹ A mieink megálltak, döbbenet, csodálkozva néztek. Leereszkedtek a kezek, a kardok... Csend lett odafent – és idelent. Jajszó és szitok, aztán.

A sereg reggelre eltakarodott. Én fázva-remegve-félve húzódtam meg rejtekemben. Tudtam: látnom kell őt! Még akkor is, ha megpillant valaki, s felkoncolnak. Török ruhám halált hordoz. Osonva, lopakodva indultam el. Mindenütt a pusztítás nyomai: tűz és láng emésztette el a lerombolhatókat. Üszkös romok adtak nékem rejtekhelyet.

– Ruhát kell szereznem!

*Óriási terhet cipelt a hátán.
Elvettem tőle. Vittem helyette.
Hálásan mosolygott rám.*

Másnap a patakhoz mentem. Asszonyok mosták ott szeretkeik lőporfüstös, karddal vágott ruhadarabjait. Elloptam néhányat. Vizesek voltak. A nap lassan szárogatta meg. Átöltöttem. A magamét batyuba kötöttem.

Az öltözetem, akár a gyauroké, ám a nyelvem elárul... Némának tettettem magam, s úgy álltam csodálkozva, figyelve a beszélők mellett. Megtanultam a szavakat. Közben félelem dobolt bennem. Hol lehet az a szépséges leány? Van-e kedvese, szeretője? ...ha nem lehet az enyém, a sorsom kárhozat!

Egyre több szó és mondat vált sajátommá. Elindulhattam, hogy megkeressem őt. Öreg házak, kiégett mecsetek..., miket beszélek: templomok... között haladtam. Allah neve legyen áldott: szembejött velem. Óriási terhet cipelt a hátán. Elvettem tőle. Vittem helyette. Hálásan mosolygott rám. A piacra ment.

Ettől a naptól kezdve mindig megtaláltam őt, segítettem neki. Néhány nap után szólni is mertem. Ő válaszolt.

Egyszer, miután szegényes holmiját élelemre cserélte, meghívott magukhoz. Özvegy édesanyjával élt. Az apját megölték a törökök... Szomorúan hallgattam... Még nem szólalhattam, nem mondhattam el, ki vagyok. Enni adott. Furcsa volt az étel, mégis simogatta ínyemet.

Hetek, hónapok múltak. Fehér hóval szakadt ránk a didergető hideg. Fáztam. Nem volt meleg ruhám, nem volt igazi szállásom. Az édesanyja szólt, hogy a konyhán ellehetek, ott jó meleg van. Ők meg odabent. Boldogan vágtam a fát: ezt is megtanultam...

Ünnep közeledett. Ők azt mondták: karácsony. Nem tudtam, mi az. Nem árulhattam el tudatlanságomat.

Azón az estén egy kicsike fát öltöztettek díszbe. Alá ajándékok kerültek. Én is kaptam. Mellénynek nevezték. Ő kötötte, titokban. Az eddig rejtegetett kaftánomat adtam nekik. Női ruha lett belőle...

Ezen az estén megnyílt a szám – és a lelkem. Elmondtam mindent magamról. Még akkor is, ha féltem, hogy elűznek...

Nem tették. Azt mondták, én már nem vagyok igazi török, de keresztény sem. Másnap engem is elvittek a templomba. Az öreg, remegő kezű pap vizet öntött rám... Új nevet kaptam. József lettem. Megmagyarázták nekem: akit a keresztre szögeztek, az ő nevelője is József volt...

– József! – ízlelgettem a nevemet. Magyarrá lettem, s kereszténnyé. Igazi magyarrá akkor váltam, amikor elfogadtak. Végleg! Feleségül vehettem az én szépséges kedvesemet.

Öt gyermekkel áldott meg az ég. Mikor nagyobbacskák lettek, elvittem őket a vár falához, s elmeséltem nekik, hogyan lettem én kőszegi basa...

1. A törököknek a déli harangszóig kellett volna elfoglalniuk a kőszegi várat. A legenda szerint a védők tudtak erről, s a harangszó már (cselből) 11 órakor felhangzott. Az ostrom emlékére Kőszeg városában minden nap megszólal a harang 11 órakor is.

Devecsery László

Történelem

Sokszor ismételt, kimondott szavak motoznak bennünk. Ismerős, megszokott jelentést hordoznak. Eredetüket kevesen kutatják. Aztán megállapítanak valamit. Pontosan. Szakszerűen. Belső tartalmaikra ki gondol? Szó. Szó: hangalak és jelentés kapcsolata. Kölcsönösen felidézük egymást. Hagyomány-teremtette valóság ez. Félre a rögtönzött nyelvészettel!

El a hagyománnyal is! Bontsuk fel a szót!

T Ö R T É N E L E M !

Először a történik jut eszünkbe. Azután a velünk.

S legősibb őseinkkel, hiszen ők is mi vagyunk.

Szakítsuk szét! Ahogy tépett bennünket...

T Ö R T É N E L E M .

TÖRT: matematikai fogalmaktól függetlenül, de hányszor!

ÉN: aki részese vagyok. Te is!

ELEM: része valaminek.

Részese akaratlan; része kéretlen.

Tehetetlenül, mert kiszolgáltatottan.

Tört. Tört-én. Én. Én-elem.

Történelem.

Történik velem. Veletek is.

CSIBA ZSOLT

A csodaszarvas

Ha nézzük, mi tartotta fenn a magyarságot ezer évig, kétségtelenül az, amiben különbözik az európai népektől.

Kodály Zoltán

A Legfelsőbb – „kedves, szép leányát” – a Földanyát küldi szarvasűnő-tündér képében Ősapánkhöz, hogy további áldásunk legyen, amíg világ a világ. Homloka fölött ezüst félhold fekszik, melynek nyoszolyájából a felkelő nap ébred. Szórén csillagok ragyognak. Eme csodalény-anya útmutatásával keresi az üdvözülés módját Hunor és Magyar. Végül a Fekete-tenger vidékén megpihennek, majd jász királykisasszonykákra lelvén éltetik tovább népünket (*Ünő-Enéh-Eneth, azaz nőstényszarvas; ómagyar-ötörök*).

Árpád-házi IV. László királyunkat (1262–1290) kun (kipcsak-kazah) édesanyja is arra ösztönzi, hogy szeresse, ápolja eurázsiai hagyatékunkat. Ennek megfelelően udvari papja, Dunakeszi jeles szülöttje, Kézai „Keszzi” Simon mester megírja a *Gesta Hunnorum et Hungarorum* című művet, amit *A hunok és magyarok viselt dolgai* helyett fordíthatnánk akár *A hunok és magyarok hősrégije*-ként is: „Vissza kell térniünk Menróth óriásra, ki a nyelvek megkezdődött összezavarodása után Eviláth földére méne, mellyet ez időben Persia tartományának neveznek, és ott nejétől Eneth-től két fiat nemze, Hunort tudniüllik és Mogort, kiktől a húnok vagy magyarok származtak”. Nagyjából hasonló leírás található az 1310 és 1343 között uralkodó Károly Róbert király idejéből eredő *Zsámboki kódex*ben. A Szent László (1040–1091) szellemi nyomdokain haladó Nagy Lajos lovagkirályunk (1326–1382) ferencesének, Kálti Márknak, a székesfehérvári Nagyboldogasszony-bazilika kanonokjának pazar kiállítású *Képes krónikájában*, a Mátyás király (1443–1490) megbízásából alkotó Thuróczy János ferences szerzetesnek *A magyarság története* című művében, továbbá a *Tarih-i Üngürüs*-ben is. Ezen utóbbi, 1543-ban, a Habsburg Ferdinánd megszállása alatt álló székesfehérvári Magyar Királyi Könyvtárból kerül hadizsákmányként a Portára, ahol latinból az előkelő oszmán udvari nyelvre ültetik át, mely formában fenn is marad. Ekkor – a Szent Koronával 1526-ban Székesfehérváron fölkent – I. János magyar király törvényes örököse a kisgyermek Szapolyai János Zsigmond. Nevében talpraesett édesanyja, a lengyel származású Jagello Izabella királynő uralkodik. Legfőbb segítője – az elhunyt király bizalmasa – a kiemelkedő képességű volt végvári tiszt, György barát, pálos szerzetes, aki a Fugger bankház „német maszlaga” és a Medici bankház „török áfiuma” kínálta lehetőségek közepette áll helyt, egészen addig, amíg a Habsburgok spanyol bérgyilkosai az oltár előtt, ima közben le nem mészárolják.

Szakrális hagyományunk a Szent Koronát Jézus Krisztus magyar arcának is nevezi. A Könyves Kálmán király idején megizmosodott tan szerint a mindenkori uralkodó az Ő fennsége nevében irányít, ami azért is lényeges, mert ha valaki

esetleg titanizálódik, tehát szembefordul a Szent Korona szellemiségével – melyre példa a Habsburg-ház tevékenységének jellemzően magyarelles, ál-szakrális volta – akkor a vele szemben folytatott küzdelem szellemi értelemben rendbehozó (re-szakralizáló) jellegű, tehát jogos.

Őseink hagyatékának föltárását, értelmezését és – ami a legfontosabb – éltetését hazánkban az utóbbi években egyfajta, a Lezsák Sándor által „termékeny bizonytalanságnak” nevezett hangukat lengi körül, mely televényből szárba szökken egy igen kiváló kezdeményezés, amit úgy hívnak, hogy Magyarságkutató Intézet. A XX. század első felében – nagy erőfeszítések árán és a szokásos internacionalista orkánnal dacolva – megteremtődnek ugyan a magyarbarát múltvizsgálat elvi feltételei, de a korabeli hivatalos öskutatás sajnos ennek ellenére sem képes igazából kitörni a Bach-korszak által kimunkált varázskörből. Hogy a hagyományunkhoz való hozzáállás nem pusztán önbecsülésünk kérdése, mi sem bizonyítja jobban, mint Eric Zemmour párizsi közíró drámai mondatai: „Franciaország szétesik, az elitje feláldozza a franciákat. Azt is kétségbe vonják, hogy Franciaország egyáltalán létezett. Az új értelmezés csak a világtörténelmet és a kisebbségek történetét ismeri el. Ezek között pedig nincsen semmi”. Ellenben hazánkban – Istennek legyen hála – most éppen úgy fest a helyzet, hogy a mag, ami voltaképp Mátyás királyunk óta egészen mostanáig, mostoha körülményekre ítélve várakozott, éppen virágokat hajt. Például dr. Kásler Miklós, dr. Neparáczi Endre és dr. Török Tibor genetikai vizsgálati igazolták, hogy eleink kiinduló összetevői Közép- és Belső-Ázsiából erednek. Ezek a szittyá (vö.: *Nimród-Magóg*), azon belül nagyjából szabír (vö.: *Magyar*), jelentős mértékben ötörök, kisebbségek ómongol jellegek iráni, később pedig kaukázusi hatásokkal ötvöződnek (vö.: *Hunor*), és ezen eredmények lényegében egybevágóan dr. Bíró András Zsolt antropológusnak, a bugaci Kurultáj életrehívójának következtetéseivel. Érdekes, hogy a bajorok, lengyelek, szlovákok, észtek is szegéről-végről szkíták, mégis ezt a lehetőséget talán az oroszok becsülik meg leginkább (vö.: *Alexander Dugin új-szkíta turán-barát Eurázsia-eszményével*). Czakó Gábor írt egy fontos könyvet *Szabírtitok* címen, melyben a következőket említi: „Minél messzebb élt egy úgynevezett finnugor nép Andronovó térségétől, annál gyöngébb magyar hatás érte, annál távolabbi nyelvrokon lett.” Tehát nem arról van szó, hogy az összkíta szabír-magyar eleink esetleg finnugorok lettek volna, hanem – pont fordítva – mi voltunk azok, akik komoly nyelvi-kulturális hatást gyakoroltunk például a hantikra és a manysikra, ami nagy különbség. Mindezek alapján egyrészt arra juthatunk, hogy a „Nimród-vallásként” emlegetett szellemiség forrása valószínűleg egy igen-igen régi eurázsiai szakralitás (vö.: *Varga Csaba: A kőkor élő nyelve; Juhász Zoltán: A zene ősnelve*). Másrészt, hogy Nimród király „Nagy Vadász” elnevezése valószínűleg erre az elsődleges nomád ősszakralitásra, az „Építőmester” pedig a másodlagos, letelepedett andronovói, illetve indoiráni-mezopotámiai-kánaáni-egyiptomi övezet szakralitására utalhat. (Érdemes tanulmányozni

a kánaánita Moáb-kő betűformáit is. Meghökkenően hasonlítanak a székely-magyar rovásra. Ez egy közös, összittya forrás eshetőségére mutat, amit többek között a korabeli-térségi Skythopolis településnév is alátámaszt). Csöpel láma *A magyar szellemiség eredete* című munkájában a következőket említi:

„A neves iráni tudós, Idries Shah, a szellemi hagyományok kutatója írja, hogy az eurázsiai szellemiség ősi központja a szkíta népek lakta Közép- és Belső-Ázsia volt. Szerinte e szellemiség nagyrészt a magyarok közvetítésével eljutott Európa népeihez, valamint az indiánok révén az amerikai földrészre is. Közvetlen és közvetett kisugárzása alapvető hatással volt Eurázsia „peremterületeire”: Kínára, Indiára, Mezopotámiára, Egyiptomra, valamint Európa régi földközi-tengeri műveltségeire is, és ma is meghatározó erőt gyakorol szinte egész Földünk népeire. Magyar műveltségünk e szellemiségnek a közvetlen örököse”.

A jégkorszak utáni időkben fölbukkanó szittya piramisírok, a kurgánok tele vannak szebbnél szebb csodaszarvas-ábrázolással. Agancsa gyakran az Ég és a Föld között közvetítő – világkirályi – Nappá, Életfává nemesedik. Előfordul égi hírnök alakban, mintegy Szentlélek minőségként a Földanya párjaként, illetve a szétdobáló erővel szembeforduló harcusként (A Turul párhuzamokra többek között Ipolyi Arnold nagyváradi püspök is fölhívja a figyelmet). Az V. században élt és Attila szittya-turáni napkirály udvarát megjárta bizánci Priszkosz rétor a hunok szarvasünös-testvérpáros eredettörténetéről számol be. A VI. századi Prokopiosz egy onogur-bolgár mondát említi, amelyben szintén szerepel a csodalény vezette testvérpár (*Utrigur, Kutrigur*), illetve a „Meotisz vidéke” (vö.: *Dümmertth Dezső: Az Árpádok nyomában*). Szent László és Géza agancskoronás-gyertyás jelenés tanúi, melynek hatására építetik a váci székesegyház. Fölbukkan a Szent Gellért-legendában, a bakonybéli bencés kolostor alapítása kapcsán, valamint Anonymusnál, méghozzá a jász Böngér fia Bors vezérrel összefüggésben. A török és a mongol népeknél a farkas mellett a csodaszarvas, a turul, illetve a fehér ló a legfontosabb totemállat. Azon szittya-turáni lovasíjászok számára, akik a Kr. e. IV. század körül vándoroltak – Jakutföld felől, Koreán át – a japán szigetekre, és máig meghatározzák az ottani kultúrát, szintén csodaszarvas mutatja az utat, méghozzá egy testvérpárnak. Az ősi Kína voltaképp a lefelé sugárzó szittya-turáni-hun törzsek és a fölfelé áramló dél-ázsiai népesség egymásra hatásának évezredes gyümölcse, így nem meglepő, hogy náluk is bőven találunk hasonló emlékeket. A szaka-szkíta fehérhunok – akik a csodaszarvas népének nevezik magukat – döntő hatást gyakorolnak az indoírani ősvárosok kultúrájára (vö.: *dr. Aradi Éva: Szakák és indoszkíták*). A mi Kurszán horkánk Kusán névalakban is ismert, ami a fehér-hunok egyik elnevezése. Maga a Kr. e. VI. század táján élt Buda (Buddha) is szaka-szkíta uralkodói családból származik, ezért hívják Sákjamuninak. Nem véletlen, hogy oly sok harcművészeti irányzat buddhista eredetű, amiből az is kiviláglik, hogy a manapság divatos, nyugati ihletettséggű, pacifista-farizeus buddhizmusnak az eredeti szellemiséghez természetesen semmi köze. Hogy a különféle szakrális vallások elvilágiasítása, férfiatlantítása, ellenkezőjébe fordítása, tehát megújítása (modernizációja) nem tréfadolog, mutatja, hogy gyakran például Lao-ce-re, a keresztény vagy az iszlám misztikusokra hivatkozva indokolják azt az önellentmondásos globalista-liberális esetlegesítést, aminek az „aranykor” elérése érdekében történő kezdeményezései nemcsak Szodoma és Gomora boldog jövő-

képét látszanak fölvázolni, hanem olykor mintha még a prófétikus madáchi képzelőerő falanszter rémálmának világát is fölülírnák. Egy másik elvülhetetlen XIX. századi szerző, F. M. Dosztojevszkij figyelmeztet: „*Ha nincs Bűn, mindent szabad!*”, és a leghitványabb győz. (*Érdemes fölkeresni Örögök című művének azon – 400. oldal körüli – részeit, melyek „a becsstelenséghez való jog” kérdéskörét boncolgatják.*) Mi pedig kísérleti békaként fölünk a globalista-liberális mutatványosbódé lassú tűzön hevülő dagonyázójában, és szorgalmasan gyakoroljuk a modernista papság, a pszichológusok által előírt „*jól vagyok és egyre jobban*”, illetve „*ne minősíts, mindenki aranyos, te is más vagy, te sem vagy más*” jellegű feladatokat, vagy „*családállításon*” veszünk részt, ahol mintegy ellenbeavatásszerű, katartikus gyakorlatok közepette ráébredünk, hogy igazából a korábban szentként tisztelt, hetedízigen számontartott ősieink – a vaskalapos „*mérgező szülők*” – hamis képzei, hibái miatt szenvedünk, különösképpen akkor, ha esetleg valamely szakrális hagyomány átadási vonalát képviselik. És ha valaki a Nyugatnak eme hipibuddhista, álkeresztény „*haladó, színes, vidám*” ön- és köz-rombolását világossággal háborgatja, úgy ő „*az, aki nem jó*”.

Az eurázsiai nomád Tengri kultuszról Nyikolaj Trubeckoj, a *Dzsingisz kán hagyatéka* című alapvető fontosságú művében bizonyítja, hogy valójában szakrális monoteizmus, nem pedig – korunk modernista pácvéneke megfelelő – principálisan dualista természet-, illetve élet-kultusz. Ebből kifolyólag lovasíjász eleink Ég hite – szellemi értelemben – mintegy természetes módon megy át Jézus követésébe, a bolgárokhoz hasonlóan (vö.: *Is-Ten-gri; a kínai T'ien, azaz Ég szó is a Tengriből ered*). René Guénon, a *Monotheizmus és angelológia* című tanulmányában a hinduizmus, valamint a ógörög Zeusz-kultusz kapcsán említi ugyanezt: „*Szüükségtelen szólni arról, hogy az Isten illyesfajta multiplicitása nem politeizmus, mivel mindegyik a Szupremális Istenség anyagi természetű alávetettje, annak a Szupremális Istenségnek, amelyből eredetüket is merítik, és amelyben, mint azt oly gyakran említik, ismét egyé lesznek*”. D. Sz. Mereskovszkij pedig az óegyiptomi hitről írja a következőket *A Kelet titkaiban*: „*Egy és Egyetlen, dicsőség tenéked!*” – így imádkoztak Amonhoz

...a daloló-regelő emlékezet lassacskán,
tárgyak formájában
a múzeumok hűvös termeibe kerül.

Thébában és csaknem így Rához Heliopoliszban, Hnumhoz Hermupoliszban, Pthahhoz Memphiszben. Ezek mind Egyiptom istenei, mind egy olyan körvonalnak a pontjai, amelynek középpontja az egy Isten, és Egyiptom bölcsessége nem tesz egyebet, mint ezeket a pontokat összeköti a középponttal. Amiből az a következtetés is levonható, hogy Ehnaton fáraó Kr. e. 1350 körüli, antitézisszerű forradalmában valószínűleg nem az első monoteizmus beköszöntét tisztelhetjük – hanem pont fordítva – egyfajta modernista Ész-kultuszon alapuló principális dualizmus eszmeiségnek államvallássá tétele sejtik föl (vö.: *a francia forradalommal*), méghozzá a szakrális rendtartás csúcán lévő világkirály által bevezetve, aki az Istenember Ozirisz trónján ül! Ennek alapján talán nem annyira meglepő, hogy a legfrissebb kutatások szerint Ehnaton fáraó korántsem lehetett az eszményi lélek, mint amilyenek eddig ismertük. Nicholas Reeves, az oxfordi egyetem egyiptológusa írja: „*Amikor*

Ehnaton fáraó önkényesen új államvallást vezetett be, a lakosságra a rettegés és a terror sötét évei következtek. A főváros utcáit besúgók lepték el, az épületekben szűrőpróbaszerű házkutatásokat végeztek, a »kegyvesztett« isten, Amon ábrázolásai után kutatva. Még egy Amon nevével díszített fésű birtoklása is súlyos megtorlást vont maga után. A terror 20. századi eszközei minden jel szerint az ókorban sem voltak ismeretlenek.» (BBC, History. A világtörténelmi magazin: Ehnaton a zsarnok, a felforgató fáraó).

Adódik a kérdés, milyen lehetett az eredeti „nomád-szakraális” Nimród-vallás? Az Én a „kezdetekben”, a fogalmi gondolkodás kialakulása előtti érzékszervi-mozgásos tapasztalatok lenyomataként jelentkező én-csirákból alakul ki. Ebből kifolyólag amikor megjelenik az „én-nem én megkülönböztetés”, és kiűzetünk a Paradicsomból – tehát mintegy a jelenségvilág színpadára lépünk –, akkor már eleve a sokféleségben találjuk magunkat. Azonban az Ég-alatti „aranykorában” az Isten kebelében élés emléknyma még friss, ezért a Szentlélek értékelvű, rendbehozó hatása is meghatározó erejű. Ennek megfelelően az ész megismerésítő Fényhozó jobbára még nem önjelölt Istenként működik, hanem Isten szolgálaként, tehát főangyalaként. Mindezek alapján az erre az időszakra vonatkozó bibliai „egynyelvűség” kitétel igazából a különféle büszke népek közötti, szigorú rítusok révén szabályozott „élni és élni hagyni” jellegű kapcsolatot jelenthette, nem pedig valamely széplelkűen „mellérendelő” – a földi Édenkertre hivatkozó – utópisták anarchista-zöld csoportjainak lázálomszerű, háttérhatalmi mozgatósságú világalalmát. Ebben az istenfélő, szigorú hierarchiában élő, erkölcsös, családias, igaz pásztorkodó-kertészkedő világban az időhöz, térhez való viszony más volt, és a túlzott fej-központúságba ragadás veszélye miatt az írás-olvasás fölbukkanását is óvatosan kezelték. Ők inkább a felsőbb szívvel, magasabb szinten a hasközponttal szerettek látni. Ennek megfelelően írásos emlékek igazából a másodlagos „letelepedett-szakraális” városállami kultúrák révén maradtak fenn. Ha a legkorábbi nagy, szittyia regefolyamokat megvizsgáljuk (pl.: *Gilgames, Mahábhárata*), azok világosan kifejtik, hogy valójában a „várost” tartják a romlás virágának, míg a „vidéket” a – szellemi értelemben – magasabbrendűnek. Később azonban ez Firdauszi perzsa költő terjedelmes művében, a *Sáhnáméban* (a *Királyok könyvében*) – voltaképp egy látásmódbéli homályosulás jeleként – megfordul, hiszen itt már egy esetlegesebbnek láttatott Turán harcol az árja Irán ellen. Mindezek alapján a „nyelvek összezavarodása”, magyarán a kíméletlen hatalmi harc kibontakozása azáltal jelenhetett meg, hogy a makacs emberi gyarlóság lassacsckán alámosta a szilárd becsületen, tiszteleten, önfegyvelmen, kötelességtudaton, a szakraális istenhiten alapuló föltétlen bizalom légkörét. Aminek következtében a korábban halálosan megkérdőjelezhetetlen ősrendtartás (őshierarchia) meginog, melyből fakadóan a vértestvéri (kardes), illetve a háttársi (arkadas) kapcsolatok szövete is bomlásnak indul. Így Hunor–Magor könnyen Hórusz-szá–Széthté lényegülhet át, ami egy vízszintes látszatú, ám valójában függőleges küzdelmet jelent a rendbehozó és a szét-dobáló erő között.

Mereskovszkij írja: „A babiloni torony és az egyiptomi piramis értelme ugyanaz. A babiloni torony értelme: rikisz saamé és irsziti, »az ég és a föld egyesülése.« Az egyiptomi piramisé is az: »ég és föld egyesülnek.« A piramis „létra Ozirisz számára, aki rajta az égbe megy.»” (Pepi fáraó felirata). Jákob álomképében: „Ímé egy lajtorja áll vala a földön, amelynek magassága az eget éri vala, és ímé az Is-

tennek angyalai felmennek és alájönnek vala azon.” (Teremtés könyve 28, 12). Amiből következik, hogy az egyik legősibbnek tekinthető, helyreállító jellegű kultusz valószínűleg a „nomád-szakraális” forrású „piramishegy, csúcsán a Nappal” tisztelet, amely élő hagyományként – voltaképp döbbenetes módon – máig fennmaradt például Kirgizisztánban és Japánban. Ezen látásmódban a Mindenség az Atyaisten, a háttér. A „Napisten” valójában a Világkirály, aki közvetít Ég és Föld között. A Hegy a szakraális hierarchia jelképe – az égi rend földi leképződése (vö.: X) –, melynek alsó két sarka a jelenségvilágot mozgató dialektikának felel meg. Ezt a felfelé irányuló háromszög képletet ismerhetjük föl például az Életfa alatt csókolózó madárpár; a rakamazi turul; a Kende, Gyula–Horka; a szentkoronás magyar címer hármas felosztása; a fekvő félhold, fölötte a nappal; a magyar ethosz, Ósapa–Szép Enéh; de a Krisztus, Szentlélek–Szűz Mária tételeződésben is. A következő lépéscsöföket az árja „letelepedett-szakraális” látásmód képviseli, ahol a fenti háromszög képlet már a kiélezettebb Fáraó, Hórusz-Széth, illetve Krisna, Judhishira-Durjódhana formájában jelentkezik. Ez a mezopotámiai zikkuratok, az egyiptomi, illetve a maya piramisok világa. (Eme tudást a Közép- és Belső-Ázsiából való szittyia előnépek viszik Amerikába, a Bering-szoros lezárulása előtt, tehát több mint tíz-tizenkétezer évvel ezelőtt.) Ugyenennek a kultusznak egy sajátos kínai formája a Kr. e. 500 körül, Lao-ce és Konfu-ce idején még létező, hatalmas lépcsőzetes piramisok, melyeknek tetején a Papkirályok tartanak rituális megbeszéléseket. Mindezek alapján megalapozottnak véljük azt a véleményünket, hogy a mondai „első zikkurat építőjeként” Nimród király sokkal inkább tartható az elszánt re-szakralizáló akarattal, semmint azon „önistenítő gőg” jelképeként, mellyel Krisztust is vádolták. A következő szintváltás – a háromszög egyfajta prométheuszi lefelé tükröződéseként – a „letelepedett-modernista” szemlélet megjelenése, aminek mívoltára a párizsi Louvre elé épített, mintegy „visszfény-hálózat” jellegű üvegpiramis is utal. A „nomád-modernista” (globalista) világképet sugalló megnyilvánulás példaként pedig az Oscar-díj hivatalos piramis jelképét hoznánk föl, közepén az önistenítő emberistennel, de említhetnénk a dolláron föllelhető, osztott csúcsú varázs-építményt is. Hogy az evilág-központúság „permanens forradalma” nem ma kezdődött, azt az is sejteti, hogy az összeomlás előtt álló, teljesen szétzúllott Babilon utolsó uralkodóját, Nabú-aidot tartják az első régésznek, egyetem alapítónak, valamint a turizmus föltalálójának. Innentől kezdve a daloló-regélő emlékezet lassacsckán, tárgyak formájában a múzeumok hűvös termeibe kerül. A fölsőbb igazság kinyilatkoztatása egy elbeszélő mód-dá fakul az egyetemeken, ha egyáltalán megnyilvánulhat. A valaha népéért-hazájáért önkéntes szakraális életáldozatra kész papság pedig különféle mulandó élvezetekben „valósítja meg önmagát”, illetve nőket kínálgat a város szent ligeteiben.

A következő lépésben talán érdemes foglalkoznunk a Nimród–Magóg királyok körüli bizonytalanságokkal is. A szittyiasumér *Gilgames* rege Úm-napisti alakjához hasonló, őszövet-ségi Noénak három fia van. Kám (Hám), aki Nimród király dédapja. Sémtől a sémiták erednek. Magóg király pedig – akit „a szittyiák urának” hívnak – Jafet-utódként szerepel. Hogy esetleg mekkora lehetett birodalma, jelzi, hogy míg a perzsa II. Kúrosz király (Kr. e. 601–530) – Babilon meghódítója – a szkíták elleni küzdelemben, a mai Üzbegisztán–Kazahsztán határa mentén esik el, addig I. Dareiosz (Kr. e. 550–487) ezt a

sérelmet a „Dunán átkelve” kívánja megbosszulni, de ő is katasztrofális vereséget szenved. Ezzel összhangban Hérodotosz (Kr.e. 484–425) a Kárpát-medencébe helyezi Szkítia nyugati határát, amit a Tarih-i Üngürüz is alátámaszt: „Amikor abba a tartományba érkeztek, látták, hogy csodálatosan bőséges folyamai vannak nagy számban, sok gyümölcse és bő termése van annak az országnak, és az ő nyelvükön beszélnek” (A hősrégében a jóval Attila előtt bejövő Hunor népe talál rokon őslakosokat.). Huszka József szerint elődeink ezen régestelen-régi térségi jelenléte dél felé is kihatott. A *magyar turáni ornamentika története* című művében írja: „Mikéné, Thirint, Kréta, Ciprus görögök előtti lakosága a hun-avar-magyar régi iparművészet emlékeinek a műformáival élt”. Kézai Simon mesternél „Ménróth óriás” ugyan Jafet utódja, viszont említi a nyelvek összezavarodását, ami viszont Babilónra és Nimród királyra utal. A „Tarih-i Üngürüz” azonban elég egyértelműen fogalmaz: „Nimrudnak két fia volt, Hunor és Magyar, akinek utódai a hunok és a magyarok.” Ezt a vonalat erősíti a „párducos Árpád” kitétel is, hiszen Nimród királyt nevezik a „párducok urának”, és a párduc-kacagány mint hatalmi jelkép már a sémita-sumérok előtti évezredek felől üzenő szkíta-sumér ábrázolásokon is fölismerhető (vö.: *Gilgames*), ami aztán a görögök által a „szkíták atyjának” nevezett Herkules kapcsán is gyakran megjelenik. Pap Gábor – a *Mondai őstörténetünk Nimródtól Attiláig* című előadásában – Magóg szellemiségét a Nimród-vallás egy változatának tekinti, így oldva a köztük lévő látszólagos ellentmondást.

Érintenünk szükséges az állítólagos Nimród-Ábrahám szellemi ellentétet is, mellyel összefüggésben talán azzal kezdenénk, hogy – mint köztudomású – az ábrahámi vallások az Ószövetségből indulnak ki, de a judaizmus a Talmud, az iszlám a Korán, a kereszténység pedig az Újszövetség fényében értelmezi. „Ha az ember a Talmud tételeitől a Bibliához tér vissza, akkor már nincs szerencséje.” (Hagiga 10b). Az *islam.com* írja: „A zsidóság nem fogadja el Jézus Krisztust és Mohamedet (béke legyen velük). A keresztények pedig visszautasítják Mohamedet (béke legyen vele), és tulajdonképpen Mózeset (béke legyen vele) is, mivel nem az ő törvényei szerint élnek. (...) A zsidóság megszakította a szerződését Istennel, mert nem fogadta el Jézust (béke legyen vele) prófétának.” A kereszténység felől pedig magát Krisztus idéznék: „Bizony-bizony mondom nektek, mielőtt Ábrahám lett, én vagyok. Köveket ragadának ezért, hogy reá hajigálják.” (Szent János 8, 58–59). Továbbá a bűnbeesés megítélésének kérdésköre is ellentmondásos, hiszen míg az egyik tanítás szerint a „tudás-gyümölcsből” evés az eredendő bűn, addig egy másik ennek az antitéziséét állítja: „Isten tudja, hogy amely napon esztek a tudás fájáról, megnyílnak a ti szeméitek, és olyanok lesztek, mint Előhim” (Teremtés könyve 3, 5). Bizonyos talmudi megközelítésekkel szemben a Tóra (Mózes öt könyve) szerint a két szellemi ősapa nem kortársa egymásnak (Mózes I. 11, 26). A hagyományok a szkíta-sumér Nimródot általában Kr. e. 3000-re, a sémita-sumér Ábrahámot pedig Hammurapi idejére, Kr. e. 1750 tájára teszik. A Talmud enyhén szólva nem bánik kesztyűs kézzel Nimróddal – amit a Korán is átvett, és ez feszültségeket okoz a türk népek körében –, de Krisztussal, Szűz Máriával, valamint Ábrahám apjával, Terah-val sem, akít a Nimród-vallás hívének írnak le. Mereskovszkij Sammáj rabbit (Kr. u. 100 körül) idézi: „Jézus varázsló tudományt hozott magával Egyiptomból, testére vésve (tetoválva)”, de említik úgy is, mint „az istentelen Nimród fiának a fia” (Pesachim 91). Bár Ezékiel prófétánál a szkíták egyfajta mitikus ellenlábast képviselnek, és ez fölbukkan Szent János *Jelenések könyvében* is, mégis ugyan-

itt – a Napbaöltözött asszony megjelenése mellett – a Lovasíjász mint az aranykor harcosa tűnik elő: „És látám, és íme egy fehér ló, és rajta ülőnél új vala, és adaték neki korona, és kijöve győzve, és hogy győzzön.” (6, 2).

Mindebből kifolyólag az a véleményünk, hogy a valódi törésvonal valójában nem Nimród és Ábrahám szellemisége, hanem a mindkettőn belül föllelhető szakrális (halhatatlanság-gyümölcs istenítő) és modernista (tudás-gyümölcs istenítő) látásmódok között húzódik (az ateizmus is az utóbbiba tartozik). A Nimród-vallás szakralitása mellett úgy érezzük, elég sok érvet felsorakoztattunk, a principális dualizmus fölbukkanását viszont egyértelműen a modernizmus jelének véljük. Az ábrahámi szakralitás példája lehetne Szent Máté, a török Junus Emre vagy maga Jézus Krisztus, amiből következik, hogy modernizmusként többek között Heródes király, Kajafás szellemisége és Fethullah Gülen liberális iszlámja említhető. Mindazonáltal az is lehetséges, hogy valaki például képzelete segítségével önmagát tágítja Mindenséggé („élő világegyetem” elképzelés), illetve a Mindenséget sűríti önmagába (szolipszizmus), de mindkettő mögött voltaképp ugyanaz a Rudolf Steiner és okkultista árny-harcostársa, Aleister Crowley – mozgalmi nevén „a Bíboros” – által képviselt önisztentítő „teremtő gondolat elv”, tehát modernista fénykultusz sejlik föl (vö.: *Rama Coomaraswamy: A hinduizmus deszakralizálása nyugati fogyasztásra című tanulmányából, A New Age vallásának hátteréről részzel*).

Magyarnak lenni nem föltétlenül származás kérdése, inkább talán az, hogy szívünkben magunk fölé emeljük ezt a sajátos életérzést, sorsot (áldjon vagy verjen). Mi benne a különös? Benyomásunk szerint elsősorban a természeténél fogva föltöbb rejtélyes összakralitás, ami abban is megnyilvánulni látszik, hogy szellemi értelemben voltaképp az eurázsiai csodaszarvas, a felkelő nap népe vagyunk, a lemenő nap nyugati világában, mely létélmény tüzes magvát Márai Sándor a következőképpen fejezi ki: „Népek Krisztusa, Magyarországa”.

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

Egy florista följegyzéseiből

Kerék Imre költészetének egyszer el kéne készítenem a teljes virág-katalógusát. Diákkoromban Kormos István, majd Simon István verseiből kimásoltam azokat a részeket, amelyben madarak vannak. Az irodalomtörténészeink közül volt, aki Zrínyi Miklós fegyver-katalógusát állította össze a teljesség igényével.

Nyitom a soproni költő legújabb verseskötényét, s mintha egy jó illatú dunántúli réten haladnék át, ahogyan lapozom. Az élet persze több, mint mezőn áthaladni, ezt Borisz Paszternak *Hamlet*-éből tudjuk, ám egy ilyen versbeli átkelés már érzékeltetni, láttatni képes az egész életutat. Kerék Imre József Attila-parafrázisa a bizonyosság erre: „*Azt a szép ifjú asszonyt szeretném látni újra, / ahogy mellettem lépdelt s haját a szél szertefűtta, / ki búvólón mosolygott a mezei út hosszán, / majd egy dalocskát dúdolt, virágok között taposván...*”

E József Attila-imitáció (*Azt a szép, régi asszonyt... kezdetű*) első felében a költemény színtere a mező, amit nem érint az emberi kéz még, úgy szép, ahogyan a maga természetességében létezik, virágjai is vadvirágok inkább. Aztán a vers második felében a mező helyett már az agrokultúrával teremtett kert szerepel. Emberi fáradozással, értelemmel és szeretettel alakított, formált növényi vegetáció váltja föl a mezei utat. (Az ókori Róma kertkultuszát az európai kolostorok állítják vissza a keresztény világtérképhez igazítva.) Út helyett egyetlen elmozdíthatatlan pont lesz a kert, a hortus, a hortulus. Miképpen Kerék Imre versében is: „*Nincs vele semmi tervem. Csak újra látni: ennyi, / elnézni álmodozva, egy könnyvel a kezében, / hamvas szempilláit, ha tágra nyitná éppen, / míg zúgnának a kerti fák a szélben hajladozva, / azt a szép ifjú asszonyt vissza semmi sem hozza.*”

Szívszorítóan szép, ahogy a művelt kert és az asszonyi műveltség a költői képekben együtt, elválaszthatatlanul időtlen: Hajladozó fák, alatta az olvasó nő. A kultúra teljessége. Az archetípus: az édenkerti boldogság, az időben elveszített vissza-idézése. A költészetben megőrizhető tűnt serenitas. (Utóbbi költője Takáts Gyula, Kerék Imre egyik mestere volt.)

A paradicsomkertbéli idillt idézi föl Kerék Imre az öt versből álló *Csokonai koszorúja* című ciklusának parafrázisaiban is:

*No ládd! A smaragdszínű réten
kertekben, ligetek között már
a hiacintok illatárja
terjeng s az ékes tulipánté –
bár mosolyra nyíl mindjűk ajka:
de mit érez az, ha Lilla távol,
s nem záporozza csókjaít rám?*

A füzérben rózsa, eper, szamóca, rozmarin és rukerc (százszorszép) illatozik, ám a iacintok (jácintok) és tulipántok a főszereplők. (Rapaics Rajmund *A magyarság virágai* című köny-

vében is egymás mellett említettnek: „*A jácintkultusznak, miként a tulipánkultusznak is, Hollandia lett a XVII. század elején a központja s idő közönként a jácint annyira előtérbe lépett a divatban, hogy még a tulipánt is háttérbe szorította. Még a XVII. században divatossá lett a jácint hajtatása is.*”)

E flórák hivatottak Vitéz Mihály szerelmét megjelenteni Lillának, akit Kerék Imre Csokonai félálarcra mögül: a „*leggyönyörűbb Virág*”-nak szólít, becéz:

*Hiacintok, tulipántok
raja buzdul kegyedért
gyönyörű Lilla, inádot
Flóra húga, tünde kép!
Van-e még oly szerető szív,
aki mint én, hozzád oly hív?
Van-e köztük, ki megért?*

KERÉK IMRE

MINDENEK
SZERELME

A szokellő ionicus a minore verslábait két sorban visszafogja a 21. században a költő, mintegy megállásra készítetve a szerelmes hölgy olvasóját, amikor a szívről van szó, még a ritmusnak is lassulnia kell:

*Van-e még oly szerető szív,
aki mint én, hozzád oly hív?
u u -- // u u --
u u -- // ----*

Telitalálat Kerék Imrétől, hogy ennyi virágnevet helyezett el a költeményben. Nem csupán a Lillába szerelmes poétát, de a tudós botanikus alakját is megidézte, aki a Nagyerdőben minden fát, cserjét és virágot ismert. (Milyen kár, hogy Keszthelyen a Georgikonban nem kapott tanári állást. Nem csupán pipázásra taníthatta volna a jövőendő fiatal mezőgazdászait.) Tudjuk, fiatalon vitte el a tüdőbaj.

Az emberéletem már a zsoltáros Dávid is hasonlította a virágokéhoz: „Az emberek napjai olyanok, mint a fű, úgy virágzik, mint a mezőnek virága. Hogyha általmegy rajta a szél, nincsen többé, és az ő helye sem ismeri azt többé.”

A hárfás király e sorainak fájdalomát (a ki nem mondott, de remélt kegyelemért) több költő is újraélte, írta. Kerék Imre Kassák-parafrazisa szintén szívbemarkoló a *Halk kis balladában*:

*Meghalt a lány, szép kedvesem,
kiről zengett oly sok dalom.
Meghalt szegény, szélfűtt haját
többé már nem simálhatom;
hullatta harmat-kömyeit
a hímes réten át
aztán eltűnt előlünk
mint megfomlyadt virág.*

*Enyém volt, mintha rózsátót,
engem keblén hordozott
és ő is rózsza volt nekem
de már halott halott.
Virágokat szedett a réten,
ki értette nagy bánatát? –
Míg egy májusi alkonyon
megölte szegényke magát.*

Kerék Imre verseit és műfordításait egész pályája során hajszalerek vagy még azoknál is láthatóbb gyökerek kötik össze. Egyik műfordításában szintén a rózsák és az emberéletek virágzásáról, hervadásáról és az azokon túli jelhagyás lehetőségéről tolmácsolta – gyönyörű magyar vesszorokban – Shakespeare gondolatait (LIV. szonett):

*A vadrózsza éppoly vörös, akár a
Kerti rózsza mézes illatú kelyhe,
Tövis van, s rügét éppúgy kitarja
A nyári nap fényében lengedezve:
De cifra ékét hamar leveti,
Hullatva sorra bársony szirmait;
Ám a kerti rózsza ha követi,
Halála édes illatot hagy itt.
Ha ifjú szépség elhagy, e dalban
Édes illata árad müllhatatlan.*

Egy másik világirodalmi költőfejedelemtől, Goethétől azt a dalt ültette át anyanyelvünkre, amelyben a költő erdei virágra lel, s nem tépi lel, hanem gyökerestül viszi haza. A szerelem és a házasság allegóriája ez:

*Jártam az erdőt
szál-egyedül.
A gond a szívemből
messze röpiült.*

*Árnyékból villant
egy kis virág,
mint tündöklő szem,
csillagi láng.*

*Főlé hajoltam,
de súgva kért:
nem lenne kár az
Életemért?*

*Kivettem akkor
tövestül én,
s kertembe vittem,
házam elé.*

*kerestem neki
egy halk zugot;
beástam újra,
s most ott ragyog.*

Kerék Imre a feleségének, Ilonának egy csodálatos őszi csokrot szedett s kötött a Sopron környéki erdők s mezők virágaiból, nyilván virtuálisan... „Ciklámen, csarab, őszi gerebcsin, csormolya, tárnics, / berkenye, som pirosa, sziklai benge, fagyval / éjszín csillagait csillantó ág: lila, kék, rótt / színei pompáját küldi szemednek az ősz...”

A disztichonok úgy sorolják a virágokat, mint a Zrínyiász a harcosokat. A színek pedig legjelentősebb csendéletfestőink kolorizmusát idézik, Munkácsytól Egry Józsefig. Virtuálisan szedte Kerék Imre e csokrárt? Elég volt számára a magyar nyelv virágnevekből álló gazdagsága? Nem hiszem. Virág- és szerelmes verseihez a csokor valósága hozzátartozik. Goethével lehet és kell is ellenkedni. A virágszedés lélektanáról Hamvas Béla osztotta meg komoly filozófus nézeteit velünk, s minden egyes letépett szálért fölmentést, sőt elismerést adott mindnyájunknak:

*„Az ilyen egészen egyszerű tényben, hogy az ember virágot tép, van a legtöbb titok. Gyermekek gondtalanul szakítják, leányok bolondulnak érte, kirándulók nagy csokrokat szednek, a kertekből bokréttákat vág-
nak, s mindez így a lehető legnagyobb rendben van és így kell lennie.
...Virágot szedni annyi, mint virágozni; s ez annyi, mint átmenni a kapun az ismeretlenbe. Amikor a virágot leszakítom, átmegek a misztikus hídon. Hová? Nem tudom. De tudom, hogy megmagyarázhatatlan gyönyörűségben részesülök, s a lét eddig titkos irányába megnyílok.”*

Kerék Imre, akinek negyven esztendei verstermése is *Virág-völgy* címmel látott napvilágot, sorra nyitja előttünk azokat a lelki tájait, amik felé új versei tessékelnek. Abban a kontinumban az évszakok sem különülnek el. Arrafelé nem ritka egy olyan téli havazás sem, amely virágzó tulipánfára szakad,

vagy egy olyan tavaszban virágzó fa, amely hősínű szirmaival kelti a havazás képzetét. A chagalli látomást szavakkal festő költő Zelk Zoltánnak szól ez a *Hóhullásban* című vers:

*Hóhullásban lépked egy ember,
77 évet görnyeszt a válla,
tűnt tavasz visszfénye: szemében
kivirágzik egy tulipánfa.*

*Ifjú lány alakját idézi,
nem látja, többé sosem látja –
egy boldog, feltörő kiáltás:
kinyílt, kinyílt a tulipánfa!*

*77 év görnyesztí vállam,
ó, tavaszok surrogó szárnya!
77 év zúg el fölöttem,
s forog, forog egy tulipánfa.*

Kerék Imre 77 esztendősen állította össze új kötetének verseit, s a meseszámú éveinek emlékképeit ilyen s hasonló forgásban látni. Nem holmi körhinta-játék ez, de ama csillagforgó, amiről – másik mestere – a *Virágok példáját* szerző Csanádi Imre is látott. Évszakok keringenek, új meg új zodiákus jegy tűnik föl havonta. Ez a fajta időélmény ekliptikus mozgást feltételez:

„Harmatos kert sövénye mellől / sugár-köteg hull ablakomra: / a tavasz zsongó napsütése / hálószobám bearanyozza. / Kint jácint, hótényerű bodza, / boglárka és muskátli kelyhe, / mintha a Tejút csillagozna; / és forognak mind táncra kelve: / ékes jácint, fehéren habzó bodza.” (És forognak mind)

Lencsés Károly Sötétség

A ház sötétsége rég nem félelmetes
Inkább meleg biztosságos.
A Csend a fal tövébe álló régi rezsó
Kenyérszágán toporog kenyérhaj
Reccsenése halk szava.
A konyha közepén terített asztal.
Nagyanyám konyhája.
Görbe izületes ujjainak árnya sem karmok
A falon. Lomb mely a napsütést
Tartja tenyerében. Felém nyúl és érint anélkül
Hogy hozzám érne.
Ösvény csak az út. Kaszálatlan
Réten kanyarog, mégsem tévesztem
El. Nyekergő ajtódon kopogtatok.
Szádból ima szakad rám.
Habozott leves szagáról fellebben
A sötétség vak szemem előtt
Megteríti az asztalt. Tányért, kanalat
Rak elém és én az emlékek poharába kortyolok.
A sötétség rég nem félelmetes inkább meleg
És otthonos.

A mező tágasságától a kerten át eljutottunk a ház, sőt a szoba legszemélyesebb teréhez. Kerék Imre egymást követő versbeli térélményei ezek, amelyek egybeesnek Európa virág-történetének három nagy korszakával is! A mezők és a kertek után a francia királyi udvarban építik az első házat, amelybe az emberi lelemény beviszi a növényt. Télben is virágozhat a hajtatott jácint, és érhet a déli gyümölcs az Orangerie-ben...
A kötetzáró kisszerkezetek élén is virágének szól, a *Catilena*:

*Orcája mint pünkösdi rózsza lángol,
klárist szakajtnék nyíló ajkáról,
karbunkulus csillámló szeme párja,
nyelve szólása Múzsák tudománya.*

A „kantiléna” középkori eredetű ének, jelentése még elcsélt dal is lehet. Ám meg nem unható sem Európában, sem Apáti Ferencék óta itt, a Dunántúlon. Főképpen ha az, mint Kerék Imre kötetében, akár iniciálénak, akár záródarabnak is tekinthető.

*Kerék Imre: Mindenek szerelme című verseskötete
a Kiskun-Helikon könyvsorozat 13. darabja.
Akasztó – Sopron, 2020*

Meghívó

Tizennyolc éves a Búvópatak

A *Búvópatak* című polgári, kulturális és társadalmi folyóirat munkatársai tisztelettel meghívják Önt, kedves családját és ismerőseit az Együd Árpád Kulturális Központban (*Kaposvár, Nagy Imre tér 2.*) 2020. augusztus 27-én (csütörtökön) 17 órakor kezdődő irodalmi estre és baráti beszélgetésre.

Vendégeink

CSONTOS MÁRTA költő, tanár,
irodalomtörténész
LUKÁTS JÁNOS író, műfordító
KAISER LÁSZLÓ költő, író,
a Hungarovox Kiadó vezetője

Közreműködik

OBERFRANK PÁL érdemes művész,
a Veszprémi Petőfi Színház igazgatója

Az est házigazdája

CSERNÁK ÁRPÁD író,
a Búvópatak főszerkesztője.

A *Búvópatak* tizennyolcadik születésnapja alkalmából rendezett Búvópatak-esten adjuk át a 2020. évi Papp Árpád Búvópatak-díjat.

Vendégeink könyvei, a Búvópatak legújabb száma a helyszínen megvásárolható. A belépés díjtalan, azonban a lap továbbélésének támogatására a Búvópatak Alapítvány önkéntes adományokat köszönettel elfogad.

További információ: a 82/310 656-os telefonszámon.

VARGA DOMOKOS GYÖRGY

A lélek nyomában

(hatodik rész)

Negyedik lélekszint: Nem Én

A Tekintsük az élővilág negyedik – s egyben legmagasabb – szintű lelki minőségének azt az adottságot, amelynek legfőbb jellemzője, hogy a segítségével képesek vagyunk kikerülni ÉN-ünk fennhatósága alól.

JEGYEZZÜK MEG: minden lelki szint mint lehetőség egyszerre jelen van (egyszerre van jelen) minden élő emberben, de nem egyforma és nem állandó mértékben és arányban.

VEGYÜK ÉSZRE:

– megszületésünkkor az éltető erő a legmeghatározóbb (az életünket leginkább befolyásoló) lelki szintünk;

– öntudatra ébredésünkig az ösztönös ÉN játssza a főszerepet;

– ezt követően ösztönös és tudatos ÉN-ünk folyamatosan vetélkedik a főszerepért, minden emberi egyednél más-más eredménnyel s következménnyel;

– s végezetül eljuthatunk a NEM ÉN állapotába is, de különböző életkorokban és különböző mértékben. Van, akinek csak pillanatokra adatik meg (amikor tudatos ÉN-je jó értelemben megfelelkezik – megfelelkezhet – magáról); s van, akinek (öntudatra ébredése után) csaknem egy életre szólóan.

Értsük meg: a NEM ÉN állapotában eltűnik az ÉN kitüntetett, központi szerepe. Az ÉN-zés (ÖN-zés, önös ÉN) felolvad a világmindenségben. A NEM ÉN állapotában a minket ért veszteség vagy tragédia ellenére is képesek vagyunk arra gon-

dolni, hogy ettől még a világ szemernyivel sem lett rosszabb: ugyanúgy (továbbra is) ott honol benne a szépség, jószág, szeretet. Habár ott honol benne minden lehetséges rossz is, de ez sem feledtetheti soha (ez sem teheti semmissé) a kétségtelen jót. Ha csodálattal tölt el az Élet csodája, a NEM ÉN lelki szintjén a saját halálunkat is a csoda csodálatos részeként foghatjuk fel.

FOGADJUK EL: tartozhatnak különböző lelki szintekhez hasonló lelki állapotok. Az ösztönös ÉN és a NEM ÉN szintjén egyaránt átélhetjük azt a könnyed lebegést, amelynek akkor lehetünk részesei, amikor úgy segíthetünk másokon (úgy adhatunk a magunk anyagi, lelki, szellemi javaiából másoknak), hogy ezt természetesnek tekintjük (érezzük), s nem várunk érte semmiféle ellenszolgáltatást: sem a kedvezményezettől, sem a szűkebb-tágabb közösségünktől, sem általában az „Élet”-től, de még az Élő Istentől sem.

FOGADJUK EL: a NEM ÉN lelki szintjének csak azt a lelki minőségünket tekintjük, amelynek kialakulásához szellemünk (tudatos tudatunk) munkálkodása is célirányosan hozzájárul. Teljes belső szentháromságunk együttesen ismeri fel a NEM ÉN létállapot anyagi világon túli természetét, így és ezért tudatosulhatnak bennünk természetfeletti értékei, szépségei, igazságai.

Kitérő: Két Nem Én született egy városkában

Dokumentumfilm szól röviden egy házaspár sorsáról. Mikor első gyermekük, Juli megszületett, még nem volt nyilvánvaló, hogy „fejlődési rendellenessége” van. Amikor második gyermekük, Ata világra jött, akkor mindkettejükön oda jutottak, hogy kivizsgálattják őket, mert „még sincs valami rendben”.

Mint kiderült, mindkét szülő hordoz egy-egy hibás gént, és a párosukból jön össze az a domináns gén, amely miatt mindkét gyerek valamelyest testileg is, szellemileg is „fogycékos”. „A rossz dolog az, hogy szeretnék megtanulni járni, mint a többiek, de nem tudok”, mondja Juli a riporternek. Ata pedig ezt: „Én játszom egy Passióban. Azt kell eljátszanom, mint Jakab apostol, hogy kimegyek a színpadra, és Jézus megmossa a lábamat. Először azt hittem, hogy nem tudom megcsinálni a lépcsőzést, de aztán Jézus kicsit segített nekem. Összebarátkoztam vele. Jó fej. Jézus jó fej.”

A kisvárosi házaspár kezdettől fogva sok gyereket szeretett volna. S erről a szándékáról első két gyermekük megszületése után a domináns gén további fenyegetése ellenére sem tett le egyikük sem. A sok-sok töprengés során a tudatos ÉN lelki szintjéről mindketten eljutottak (felemelkedtek) a NEM ÉN lelki magasságába. A rendszerint „istencsapásnak” nevezett „tragédiából” két NEM ÉN született...

A tudatos ÉN szintjén többé-kevésbé a következőképpen okoskodunk:

– Az orvosok szerint nagy a „rizikófaktor”, vagyis annak a valószínűsége, hogy megint „fogycékos” gyermek születik. Inkább ne kísértsük az ördögöt.

– Ha véletlenül mégis megfoganna, legjobb mielőbb kikapartatni.

– Csak magunkat égetnénk a rokonság előtt is, a szomszédok, ismerősök előtt is, ha megint egy tökéletlen gyerekkel gyarapodnánk.

– Mit mondjunk a nőgyógyásznak, szülész orvosnak, hogy miért vágtunk bele megint, ha egyszer már pontosan tudtuk, milyen súlyos következménnyel járhat?

– Mint „értelmes”, „józan” emberektől, mindenki „észszerű” döntést vár tőlünk, magyarul: eszünkbe se jusson újabb gyereket csinálni, hát még hagyni világra jönni!

Hogyan is lehetne „ép ésszel”, „józanul” másképp felfogni, megítélni ezt a helyzetet? Úgy tűnik, egész társadalmunk azt tartja ésszerűnek és helyénvalónak, hogy ebbe a családba ne szülessen még egy gyermek. Ennek „csakazértis” megkísérlése a közösségi akarát (elvárás, norma) semmibe vételének, lelkiismeretlenségnek, a közösséggel való nyílt szembeszegülésnek tekinthető, s emiatt megvetés, szemrehányás és kiközösítés jár érte. A tudatos ÉN lelki szintjén, úgy tűnik, „van annyi eszünk”, hogy ne vegyünk ekkora terhet se a lelkünkre, se a vállunkra.

A NEM ÉN lelki szintjén azonban lehet másképpen is érezni, okoskodni és dönteni. Úgy, ahogyan a kisvárosi házaspár, a két „fogycékos” gyermek mindkét édesszüleje tette.

De mielőtt ennek felidézésébe és fejtegetésébe fognánk, vegyünk észre: az emberiség történelmét végigkíséri a vívódás, hogy mi legyen a tökéletlen vagy nem kívánt gyermek sorsa. Az „eszünkre” hallgassunk, vagy a „szívünkre”? Anyag- és haszonelvű megfontolásoknak, közösségi nyomásoknak, kényelmi szempontoknak engedjünk – eleget téve önös ÉN-ünk óhajának –, vagy pedig az önmagunkon túlmutató, önzetlen szeretetet és igazságot segítsük érvényesülni, győzedelmeskedni?

Az állatvilágban ezt a kérdést többé-kevésbé elvégzi a természet, a lét- és fajfenntartás feltétlen elsődlegessége, gyakorlatias („célirányos”) működése. A tökéletlenebb, fejletlenebb ivadékok könnyebben és valószínűbben esnek áldozatul a túlélésért folytatott küzdelemnek. A házi- és ház körüli állatoknál már az emberiség is besegít a „kiválasztódásba”, így vagy úgy eltorzítva a természetes folyamatot. A kutyák túltenyésztésével például különféle végzetes betegségekre könnyebben hajlamos fajtákat teremt a világra, ezek egyedeit aztán állatorvosi közreműködéssel igyekeznek életben tartani. A másik előforduló véglet, amikor saját maga irtja a számára veszélyes, kártékony vagy csak feleslegesen lábatlankodó fajokat, illetőleg ezek egyedeit. Például vízbe fojtja az újszülött macskakölyköket.

Az emberi világban azonban isteni eredetű lelki csíránk (ősinformációink) meggátolják, hogy ösztársadalmi szinten ennyire lelkiismeretlenül, teljesen gyakorlatiasan és célirányosan számoljunk fel a „tökéletlen”, „felesleges”, „nemkívánatos” egyedeket. Igaz, az emberiség írott történelme során mindig bőséggel adódtak olyan egyének és olyan közösségek, amelyek e téren hajlottak az anyagelvű, praktikus megoldásra, ám mindig léteztek olyanok is, amelyek lelki vagy szellemi megfontolásból, szeretettől vagy bölcsességtől (vagy akár

egyszerre mindkettőtől) vezérelve szembeszálltak a – meglátásuk szerint – „lelketlen”, „szívtelen” szelekciós megoldásokkal.

Történelemírók egy Spárta nevű ókori városállamról jegyezték fel: azokat a fejletlen vagy torz csecsemőket, amelyek születésükkor nem látszóttak alkalmasnak arra, hogy majdan kiváló katonák lehessenek, úgy veszejtették el, hogy egy magas hely tetejéről mély szakadékba hajították őket...

Emberiségünk – emberségünk, emberiességünk – megítélése és jövőbeli kilátásaink szempontjából kedvező fejleménynek mondható, hogy legújabb kori régészeti kutatások igazolják: őseink ennyire azért mégsem voltak elvetemültek. A szóban forgó szakadékban ugyanis kizárólag felnőtt emberi egyedek csontmaradványaira bukkantak.

Másfelől azonban kevésbé megnyugtató, hogy az ember ennyire súlyos valóságtorzításokkal is kiválóan együtt tud élni akár évezredek át is. Az egykori Spárta itt maradt nyomait mostanság kutató régészek sem azért keltek útra, hogy megcáfolják az írott történelmet, hanem inkább azért, hogy alátámasszák: kézzel fogható, elrettenő leletekkel bizonyíthatassák (bizonyíthatassuk) őseink kegyetlenségét, brutalitását.

Már csak az a kérdés, hogy ha ilyen kiválóan együtt tudunk élni a hamis valósággal, egyáltalán jó-e, fontos-e, hogy kiderüljön az igazság? Tekinthejtük-e szerencsénknek, hogy mostani esetünknel az évezredek hiedelem megdőlése is számított annyira szenzációnak, hogy a régészeti kutatás váratlan eredménye, a feltételezett hajdani csecsemőgyilkosságok nyomának teljes hiánya is napvilágra kerülhetett?

VEGYÜK ÉSZRE: a válaszuk attól függ, mennyire értjük (sőt: éljük) meg a tudatos ÉN és a NEM ÉN lelki szintek közötti különbség lényegét, ennek jelentőségét.

A tudatos ÉN-nek az a fontos, hogy neki legyen igaza. Számára az ÉN fontosabb az igazságnál. Nem az igazságnak van szüksége órá, hanem neki van szüksége igazságra: olyan biztosnak tűnő pontokra és irányokra, amelyek segítik őt a világban való eligazodásban, az elkerülhetetlen döntések meghozatalában. Az igazság számára olyan kellék, amely az ő személyes érvényesülését (túlélését, sikerét) hivatott szolgálni.

A NEM ÉN-nek ellenben az a fontos, hogy az igazságnak legyen igaza. Neki az igazság fontosabb az ÉN-nél (saját magánál). Úgy érzi (úgy éli meg), hogy az igazságnak van szüksége órá. Tiszteli, becsüli, és akár áldozatok árán is igyekszik a kedvében járni, szolgálni. Bizonyos értelemben rá is kényszerül arra, hogy a felismert (felismerni vélt) külső igazságot elfogadja, és saját életét ahhoz igazítsa. Ha nem így tenne, személyisége meghasonlana: hazugnak és haszontalannak tünne saját szemében.

VEGYÜK ÉSZRE:

– A lélek első szintjén (ahol még csak éltető erő van, de nincs ÉN) fel sem merülhet az igazság kérdése: „Mi az igazság? Kinek van igaza?” Például az imádkozó sáska nőténye párosodás közben lát neki felfalni a neki éppen utódokról gondoskodó hímet. Emberszemmel nézve ennél hálátlanabb dolgot aligha lehet elképzelni, ám ezen a lelki szinten a pórus járók nem képesek tiltakozni az amúgy vérlázító igazságtalanság ellen.

– A lélek második szintjén, az ösztönös ÉN megjelenésével szerephez jutnak az egyedi vonások, tulajdonságok, viselkedések. Szükségszerű, hogy ezeknek jelentőségük legyen, s hogy a működésükhöz különféle értékítéletek, visszajelzések, megerősítések, igazságérzetek kapcsolódjanak és kötődjenek. S valóban! Sokféleképpen megismételt állatkísérlettel bizo-

nyitották, hogy például majmokban, farkasokban, kutyákban, varjúfélékben hamisítatlan igazságérzet dolgozik. Fogalmat tudnak alkotni a velük szembeni elvárásról, de ugyanígy a teljesítés utáni járandóságról is. Ösztönösen s ezért ellenállhatatlanul dolgozik bennük az az igazságelv, amely az emberi társadalomban „egyenlő munkáért egyenlő bért” követelményként fogalmazódik meg. Vagyis ha ugyanannak a feladatnak a teljesítéséért kisebb, értéktelenebb jutalmat kapnak, mint fajtársuk, ez ellen azonnal hevesen tiltakoznak.

Az eredeti nevezetes kísérletben egy-egy kapucinus majmot helyeztek el két szomszédos ketrecben. Mindkettejüktől azt várták, hogy a beadott kavicsot adják vissza, jutalmul az egyikük egy szelet uborkát kapott, a másikuk meg egy szem szőlőt. Ez utóbbi e majomfélék kedvenc csemegéje. A filmfelvétel tanúsága szerint a majmok készséggel visszaadták az első kavicsot, és örömmel elfogyasztották az érte kapott jutalmat. Csakhogy az „uborkás” majom hamar észrevette, milyen igazságtalanság érte. S mintha csak a saját édes gyerekként láttuk volna magunk előtt, amikor nem a kedve szerinti ennivalót vagy játékot nyújtjuk neki: úgy megsértődött, hogy a következő uborkaszeletet kihajította a rácson, és az asztalt csapkodva, a rácsot rángatva követelte a neki is ugyanúgy járó szőlőszemet.

– A lélek harmadik szintjén, a tudatos ÉN megjelenésével szellemünk hathatós segítségét vesszük igénybe belső valóságunk „otthonossá” tételére, „igazzá” fényezésére:

- igazolni és elfogadtatni igyekszünk saját nézőpontunk, valóságglátásunk helyénvalóságát;
- bizonyítani igyekszünk saját álláspontunk általános (egyetemes) érvényességét;
- cáfolni, hitelteleníteni igyekszünk mások álláspontját, valóságképét;
- a magunk belső valóságképéhez igyekszünk igazítani a külső valóságot.

Mindezek következtében a tudatos ÉN szintjén (lelki állapotában) életünk folyamatos kísérőjelensége a „Kinek van igazza?” felvetése és az ennek megválaszolása körüli hadakozás. Szüntelenül öngigazolásra és önmegevalósításra törekszünk.

Csernák Árpád Anyaság

Az éjjeliszekevényen óra
egy pohár anyatej.
A fiú alszik, az anya pihen.
Hanyattfekszik és figyel.
Néha az órára néz
néha a hőmérőre néz
minden ina, idegszála
farkas-anya feszülésben.

Elfelejtett testén
puhán szétterül a fény
csak szem
csak szív
csak mell.

A tudatos ÉN szintjén még családi és egyéb kötelékeinkben (közösségeinkben) is az ÉN szempontjai a legelső és legfontosabbak, akár olyan áron is, hogy emiatt a kötelék meglazul, a közösség megrendül, s ennek folytán az ÉN-t nagyobb veszteség éri, mint érte volna akkor, ha a szempontjai nem a legelső és legfontosabbak lettek volna. „*Boldog akarsz lenni, fiam?*”, kérdezte egy öreg lelkész az esküvőre jelentkező fiatal pár egyik tagját. „*Igen, nagyon!*”, felelte az. „*És te, leányom?*”, kérdezte a másikat. „*Természetesen én is!*” Mire az idős lelképásztor: „*Akkor ne kössetek házasságot!*” Döbbsen néztek rá. Ekkor így folytatta: „*Csak akkor, ha mindketten a másikat akarjátok boldoggá tenni. Az a legboldogabb házasság, ahol a másik boldogságát keresik.*”

...ő hisz abban, hogy lehet imádkozni,
kérni dolgokat a Jóistentől, s többek
között kérhette volna az egészséges életet.

Nekünk, embereknek megadatott, hogy belső szentháromságunk révén, saját tapasztalataink által megerősítve eljuthassunk erre a felismerésre. De ahhoz, hogy a tudatos ÉN szintjéről a NEM ÉN lelki szintjére juthassunk, ez önmagában még kevés. Sokunkra és sokszor jellemző, hogy úgy gyakorlunk szeretetet, önzetlenséget mások iránt, úgy hozunk áldozatot, úgy boldogítunk másokat, hogy közben áldozatnak, vesztesnek, boldogtalannak érezzük magunkat. Azt reméljük, hogy szeretetbefektetésünk, áldozathozatalunk egyszer majd megtérül; ilyenkor voltaképpen számításból, önzőségből vagyunk önzetlenek, szeretetteljesek, magyarul szólva: kufárkodunk nemes képességeinkkel. A NEM ÉN lelki szintjére csak abban a ritka (nevezzük így: „kegyelmi”) állapotban juthatunk, amelyet úgy élünk meg, hogy a másik is (a másik igazsága is) ÉN vagyok, ezért az ő igazának győzelme az én győzelmem is, az igazságának veresége az én vereségem is. Ebben az állapotunkban fel sem merülhet, hogy bárki emberfia elpusztítását észszerűségi, kényelmi megfontolásból támogassuk, vagy a megszületését akadályozzuk, hiszen a NEM ÉN lelki szintjén amit magunknak nem kívánunk, azt nem tesszük másoknak sem.

Most már visszatérhetünk a NEM ÉN állapotába jutott kisvárosi házaspárhoz. Nézzük meg, asszony és férj hogyan érzett és hogyan okoskodott: két „tökéletlen”, „génhibás” gyermek után miért nem akartak akadályt gördíteni egy harmadik gyermek megfogánása és megszületése elé, szűkebb-tágabb közösségeik határozott kívánsága, illetőleg rosszallása, megvetése ellenére sem? De még arra az igazán csekélyke „óvintézkedésre” sem voltak hajlandók, hogy egészséges gyermekért imádkozzanak a Jóistenhez. Holott az asszony a filmben elárulta: ő hisz abban, hogy lehet imádkozni, kérni dolgokat a Jóistentől, s többek között kérhette volna az egészséges életet.

Csakhogy ezt képtelen volt megtenni.

Miért? Mert a sérült gyermekei számára teljesen rendben voltak. „*Ők az én gyermekeim, így kerek, ahogy vannak*”, nyilatkozta szó szerint. S hozzátette: „*És sosem tudtam azt mondani, hogy kérek újabb gyereket, de ne ilyet, mint ők.*”

VEGYÜK ÉSZRE: életbevágó kérdéséknél különösen igaz, hogy észszerűnek látszó logikánk mögött a legtöbbször tudatlanságunk és restségünk húzódik meg. Habár sokszor hangoztatjuk, hogy „*Isten útjai kifürkészhetetlenek*”, „*sose lehet tudni, mi miért történik*”, „*minden rosszban van valami jó*”, „*Istennek minden teremt-*

ménye ugyanolyan kedves”, amikor azonban döntési helyzetbe kerülünk, testünk és lelkünk (lelkiismeretünk) sugallata helyett mégiscsak eszünk (szellemünk) számító, rideg logikáját hagyjuk érvényesülni. Márpedig a tudatos ÉN szintjén ésszel mérícskélve csakugyan igaznak látszik, hogy a többiek testi, szellemi tökéletességét el nem érő gyermek az „tökéletlen”, „fogyatékos”, „abnormális”; egy egészséges társadalom számára ő nem kívánatos „selejt” és „teher”; tökéletlensége a maga számára is egy örökké feldolgozhatatlan „hátrány”, amelynek kár kitenni őt egy életre; s kár a szülőket is, akiknek ugyebár csak egy életük van, s nekik is joguk van a boldogsághoz, akár olyan áron is, hogy szabadon elejét vehetik egy nem kívánatos gyermek megfogadásának, vagy egy megfogant gyermek megszületésének.

Aki a logikusan számító, ám a világmindenség bonyolultságához képest mégiscsak igen korlátolt eszét használja, az vissza fogja utasítani, hogy gyermeke netán egy életre szólóan hátrányos helyzetbe kerüljön, ő maga pedig másokhoz képest külön erőfeszítéseknek tegye ki magát. Márpedig kisvárosi házaspárunk asszonya is elmesélte, hogy „elég sok energiát elvett” az első két gyerekre való berendezkedés, és mindennap azért fohászokodott az Úrhoz, hogy legyen erejük hozzá.

Mégis nagyon vágyódtak a harmadikra. És semmiféle „okosság” nem tudta megszüntetni ezt a vágyukat.

A NEM ÉN „vak” hite és „ésszerűtlen” vágya erősebbnek bizonyult mindenféle számító logikánál. Úgy döntöttek, hogy Istenre bízzák új gyermekük jövetelét. Az asszony közölte a nőgyógyászával, hogy nem kér majd „ilyen-olyan-amolyan” vizsgálatot, mert ő ezt a gyereket, ha megfog, meg fogja szülni. Papoknak, teológusoknak azt mondták, nem fognak imádkozni, hogy egészséges legyen, mert ez igazságtalanság lenne meglévő gyermekeikkel szemben. „Én úgy gondolom – nyilatkozta utóbb, a filmen a férj –, hogy nagyon fontos egy olyasfajta bölcsesség, amikor az ember határozott és kemény, és nem engedi be az életébe azokat a külső, kintről jövő nyomásokat. Ha meg van foganva, meg kell születessen. Ki vagyok én, hogy én eldönthetem róla, hogy ő milyen? Még akkor is, ha sérült. Mert igazából azt is mondhatjuk, hogy mindenki egyfajtaképpen sérült, csak az egyiken látszik, a másikon nem. És emiatt én nem dönthetem el, és nem beszélhetek róla úgy, hogy terád nincs szükség ebben a társadalomban.”

Íme az ember, a NEM ÉN lelki szintjére emelkedve.

„És igazából az lett a válasz a Jóistentől – mosolygott az asszony –, hogy egyszer csak érkezett egy gyerek.”

Tíz év múltán.

Éppenséggel: egészségesen.

Részlet Varga Domokos György: Isten logikája – Az Élet logikája című kettőskönyvéből.

Csontos Márta versei

Archetípus

Istenem, Istenem,
miért hagytál el engem?

Máté, 27,46

A hajnal köröz a fejem felett
Uram, s én indulok hozzád,
mert nem látom, hogy ott állsz
mellettem, s hallgatag maradsz,
ha szitkokat szórok az égbe.

Dominus vobiscum, visszhangzik
fülemben, s úgy érzem, magamra
maradok, földszagú anarchista,
ha felhőkből kiragyogó arcodba nézek.

Próbálok szolidáris lenni, de nem
osztokodom veled, nem török kenyeret,
nem szaporítok halat, csak beérem azzal,
hogy nem hagyom el a kitaposott utat,
mely látszólag nem vezet sehova.

A Semmi szélén fürge angyalok
ledarálják lelkem, s én magamra
maradok testem árnyékában.
Nem marad belőlem más az idő
mérlegén, csak egy marék por.

Kamikáze

A legfelső lépcső már nem vezet sehova,
visszamenni nincs erőd a kétes
biztonságba, továbblépni nem mersz,
csak nézed, hogyan kapaszkodnak a felhőkbe
feletted a hegyek, tudod, ez az a hely, ahol
nem lehet már kalkulációkat végezni a kedvező
pozíció eléréséhez, itt nem vághatod csákányodat
a levegő sűrűjébe, legjobb, ha elengeded magad,
s egy bátor lépést követően hagyod, hogy a
zuhanás mámorító *feelingje* átvigyen egy
végtelen, éteri lebegésbe, ahol képes vagy
megszegni a parancsot, hogy belemártózz
a jelenléted megszűnéséhez szükséges
szubsztancia keverékébe, s ne akarj lázadni, mert
semmi sem történik az eredeti recept szerint.

Kaiser László

Kötődés

Én úgy kötődtem, hogy megtagadtam,
kirobbantam vagy távoztam halkán,
bármi történt, végig ott maradtam,
úgy éltem tovább, hogy behaltam.

Kaiser László versei

Bojkottált múlt

Bojkottált múlt
tetszhalott emlékek
feledés csöndje
átváltozás

Múltak temetője
szórások szélben
nyomok szemfedője
pázsitok földek

Nincsek és voltak
matt hallgatással
éleledőben
mégis számadások

Középre állni

Középre állni hagyjatok engem,
hadd éljek végre nagy feyelemben,
nagy feyelemben: az én hitemben,
ne ítéljetez, ítél az Isten.

Vannak

Kietlen bennem a köröttem,
mert lehet, hogy vannak kint,
de nem érzek senkit sem bent,
édenemben mégis angyalok
várnak, váratnak, altatnak,
egyáltalán vannak. Vannak!

Lumière fénytestvérek

Csak 50 másodperc, és mégis a teljes élet. Örökre elmúlt minden pillanata, és mégis itt lüktet előttünk végtelenül, ugyanis nincs benne vágás. Mintha egyetlen lélekzet lenne. A kamera szemé 50 szekundumra a mi szemünk, amely összeolvad az akkori operatőrével. Hang nélkül, mintegy belső hallással mi teremtjük hozzá az atmoszférát, emberi és állati neszeket, csobbanásokat, csattogásokat, szelet és motorzajokat, a tavon a hattyúk énekét meg mindenféle mondatot, ezért mi szép lassan lemerülve beleolvadunk a múltba. És így mindenki varázsló lesz, önmaga hervadt, ősz-bánatos lelkének újrateremtője, kisgyerekkori remegő utazó. Ott mintha nem lenne rohanás, célszerűség, fölösleges rend. Mintha több szabadság

lenne, mint most. És azok az irigylésre méltó felnőttek: még mernek együtt csak úgy sétálni, zsákba futni, golyózni, kocsikázni. Mi még a játékot is hazudjuk, mert magunkban és magunkért játszunk virtuális kisszobáinkban.

Sok ezeken a képeken a gyerek, tehát sok a szabadság, a hétköznapi lényeg, mert alig vannak fontoskodó emberek. Olyan, mintha mindenki tudná, hogy a szomorú jövőnek ad bármilyen egyszerű ajándékot nem is sejtett önmagából, olyan önzetlen, olyan tiszta, vágyottan romlatlan a sok-sok 50 másodperc. Lehet, hogy Isten is így akarta volna bemutatni az embert, még a bűnei előtt, még a szándékosan okozott fájdalmai nélkül. Ezért nem kell itt szólni, csak a mai narrátor-varázsló kotyog egy kicsit jó szándékúan, de nélküle is boldogulnánk e képek boldog rengetegében. Olyan ismerős ez az elvesztett Édenkert!

Hallgatni kell a múltból érkezett kézfogást. Még mindig van remény. A nagy világégések, emberirtások, lágerek és gulágok, atomfelhők, kozmikus párbajok, járványok és népvándorlások, önző ökológiai katasztrófák előtt még minden lehet. Kaptunk egy kis jövőt tőlük. Kis kellem, elegancia, finomság, udvarlás, gyöngéd kétértelműség, franciás parfüm, divat csacskságok, bohém kiskocsmák zsvajva, harmonika és hajnali tánc, szabad művészet, szabad szerelem, mignon és nem Trianon.

Merj szabadnak lenni és becsülni másokat és önmagad. Legyél legalább ma bátor. Ezt suttozzák a fénykockák sok-sok 50 szekundumai...

BAKONYI ISTVÁN

Bella István 80

A Kossuth-díjas költő most lenne 80 esztendő, de már 14 éve nincs közöttünk a földi létben.

S bár Székesfehérváron született, eszmélni Sárkeresztúron kezdett. Ott, ahol hiába várta a második világháborúban eltűnt apját, s ott, ahol anyja egyedül nevelte a hadiárvéd. És ott, ahol a legendás tanítónő, a versbe emelt Ünnepep Margit tanította a betűvetésre.

A Kossuth-díjat még időben megkapta. Időben, hiszen az Úr korán magához szólította. Azt hiszem, hogy életműve így sem torzó. Kerek és egész. Korának hű lenyomata. Mint ahogy a Hetekhez tartozók közül immáron Ratkó József, Kalász László vagy Raffai Saroltái. És jó, hogy Ágh István, Buda Ferenc és Serfőző Simon még közöttünk van. S ha már erről a csoportról szó esett: természetesen mind a heten saját útjukat járták és járják, de jó tudni, hogy a széteső világban ilyen együvé tartozások is akadnak. Hitben, hűségben, a minőség eszményében rokonok ők mindahányan.

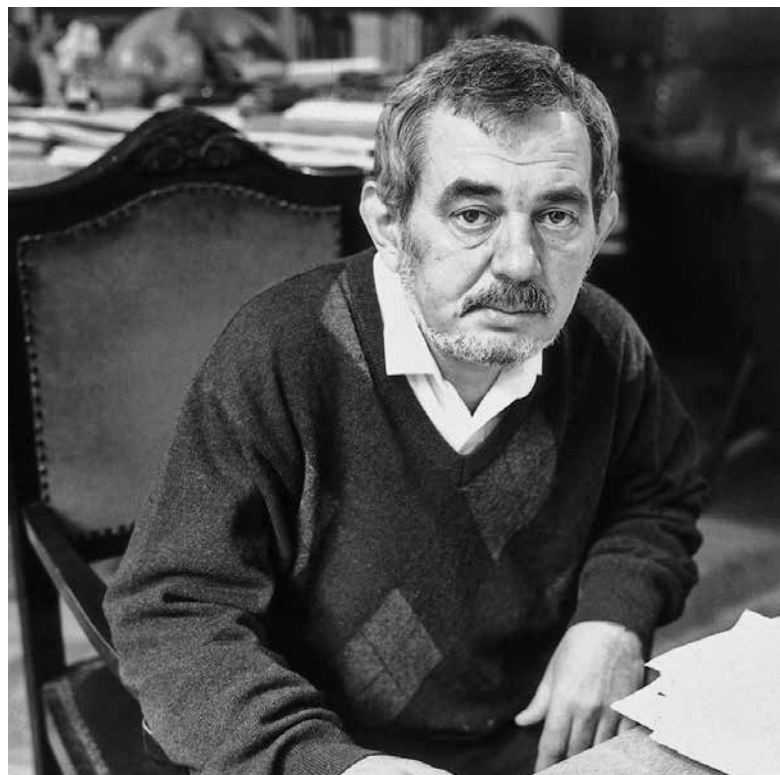
Közülük talán Bella István a „legköltőibb” költő. Nem írt regényt, novellát, esszét. Nála a vers szinte egyeduralkodó. Igaz, lefordította a lengyel romantika remekét, Adam Mickiewicz *Ősök* című művét, de a drámában is költő maradt. Mint ahogy egyéb műfordításaiban is. És az is igaz, hogy van színdarabja is *Margit-passió* címmel, de ott is költő maradt egy olyan korban, amelyben másfajta „trendek” érvényesülnek inkább. Az ő lírai életműve arra bizonyíték, hogy nincs olyan idő, amelyben ne lenne szükségünk a lélektől lélekig ható szó erejére. Arra, ami szinte kimondhatatlan. És arra is bizonyíték minden tollvonása, hogy a hagyomány és a modernség nem kijátszható egymás ellen. Gyakran archaikus nyelven szól rendkívül korszerűen, kötött dalformában vallott a legújserűbb dolgokról.

Első kötete, a *Szaggatott világ* után sorjázta a jeles verseskötetek, és szerzőjük a korszak sokak által ismert és elismert poétája lett. Életműve tartalmaz olyan verseket, amelyek – ahogy mondani szokták – antológiadarabokká váltak, és mindegyik alkalmas arra, hogy általuk kitekintsünk az egész pályáivra. Az sem véletlen, hogy az 1992-ben a Zrínyi Kiadónál megjelent *Testamentom* című válogatásba a címadó költeményen kívül a következő művek kerültek: *Halotti beszéd, Sárkeresztúri ének, Szeretkezéseink, Az a jegenye, az a jegenye, Latinovits Zoltán, Sirató, Hervay Gizellának, Arccal a földnek, Székely Dózsa György imája, A Föld-, Hold-, Égember elsíratása*. Nem vitás, hogy a megjelenés idejéig mindegyik vers a legsúlyosabbak közül való, de az is igaz, hogy minden válogatás tovább is bővíthető vagy módosítható.

A Bella István életművét ismerők számára azonban egyértelmű, hogy ezen művek segítségével közel kerülhetünk az összképhez is, természetesen a teljesség igénye nélkül. Annak a költői életműnek az összképéhez, amelyben a nemzeti sorskérdések épp oly fontos szerepet játszanak, mint a rokonnak tulajdonított népek kultúrája, a jeles kortársak sorsa, a szülőföldben gyökerező szellemiség és a maga természetességében

a szerelem. A szerelem, ami az egyik legfontosabb emberi érték. Hasonlóképpen esztétikai értelemben is mércék ezek a művek, hiszen Bella nyelvhasználatának, nyelvteremtő tehetségének, a folklórból és az archaizmusból táplálkozó, s azt valódi, XX. századi modernséggel ötvöző képességének jó példái is. Rendkívül színes ez a lírai világ, melyben a szabadvers és a dal egyformán jelen van, mint ahogy a tragikum mély ábrázolása és vele együtt a játékoság. Ez utóbbi a József Attila-i értelemben vagy éppen Weöres Sándor nyomán, akihez egyébként versciklusa is szól. Egy olyan költőhöz, akinek világától igencsak különbözik az ő világa, de a minőségesszémény, a „szakma” biztos ismerete, a bravúros verselés mégis összeköti őket.

A nagy Bella-versek közül időben az első a Sárkeresztúri ének, amely az 1975-ös *A hetedik kavics* című kötetben kapott helyet. Első hallásra arra gondolhat az ember, hogy ez a mű a fölnevelő falu tiszteletéről, kultuszáról szól. Természetesen jól tudjuk, hogy mit jelentett Bella István számára ez a hely, amiről többek között a Magyar Televízióban is vallott a *Szüllőföldem: Sárkeresztúr* című filmben, miközben kalauzolta a nézőket a falu, Székesfehérvár és Budapest hármasságában. Más verseiben is gyönyörűen vall szűkebb hazájáról, pl. a *Sárkeresztúri litániában* nevével így játszik: „Szép és igaz a falum neve / sár is, kereszt is, úr is, / Mint minden ember élete / sár is, kereszt is, úr is.” (Ez a szöveg szerepel azon az emléktáblán is, ami 2011 óta a falu művelődési házában a falán örökíti meg a névadó költő emlékét.)

Bella István

A Sárkeresztúri ének azonban másról (is) szól. Itt túllép szerzőnk a hagyományosnak nevezhető szülőföld-lírán, és egy igencsak teremtő erejű szintézis születésének lehetünk tanúi. Nem túlzás, hogy távlatai egyetemes érvényűek. Azt is mondhatjuk, hogy bárhol másutt is megszülethetett volna. Emlékeztet az ősi sámánénekekre, azoknak a kiválasztott személyeknek az énekére, akik érintkezésbe léptek természetfölötti lényekkel. Persze mindez szó szerint nem vihető át a Bella István-féle költői közelítésre, s inkább azt mondhatjuk, hogy különös kegyelmi állapotban születhet meg az ilyesfajta műalkotás. Az egyéni és a közösségi sors ábrázolása olvad itt össze, a szűkebb haza kiváltotta élmény az egyetemes távlatokkal. Időben is, térben is utazunk általa, és különféle lírai rétegek is egymásra kerülnek. „*Szanaszét széledt ujjaimmal / elveszett koponyám most megkeresem, / szanaszét széledt ujjaimmal / elveszett koponyám most / elveszejtett arcom elé emelem, // – hadd nézzék egymást!*” Íme, a verskezdés a sajátos nyelvhasználattal, ezzel a különös és rejtélyes hangütéssel. Az ősiségben gyökerezik a mondanó, nagy intenzitással és láttató erővel. Az életmű egyik fő vonulata ez, a nyelvében és a formában oly gazdag, rendkívüli érzékenységgel megáldott szövegek vonulata. Maga a költő így vallott verséről: „...*Ez hitette el velem, hogy vannak verseim, amelyek érdemesek az emberi szóra.*”

*Ne legyen hamu a szó,
ne legyen por a lélek, se lángpernye
a vers, az ember, ha magyar...*

A Szózat költőjét pedig éppen a *Testamentomban* idézi meg különös lírai erővel és feszültséggel. Azt a költőt, aki írt a nemzethalál víziójáról, aki nyomába eredt régi dicsőségünknek, aki megalkotta a boldogságot kereső drámai hőst, aki már-már szürrealisztikus képekben siratta el 1848–49-et, aki „*sárkányfogveteménynek*” láttatta az embert, s aki súlyos kérdéseket tett föl a könyvek hasznáival kapcsolatban. Ugyanakkor ő mondta ki az „*itt élned, halnod kell*” morális parancsát is. Őt idézi hát Bella ebben az emlékeztető műben. Még hozzá ünnepeles, már-már romantikus hangon, a megidézett elődhöz méltó, veretes nyelven. Természetesen kihallani a szövegből a mának szóló üzenetet:

„*Ne legyen hamu a szó, ne legyen por a lélek, / se lángpernye a vers, az ember, ha magyar, / ne legyen világ korma, se lucska a létnek, / mit az idő a világ méhéből kikapar...*”

És kimondja az írás értelmét és pótolhatatlanságát: „*Ahol élég a szó, elég a lélek is...*” Bár érdekes módon a leírt szavak mást

is jelenthetnek, hiszen az „elég” zárt e-s változata nem a pernyét előzné meg... Itt természetesen a nyílt e-s változatról van szó. S a *Testamentom*, a „*Vén-cigány Mihálynak*” ajánlott nagy mű nemzeti sorskérdéseinket, az irodalom küldetését, a mindenkori költő felelősségét állítja a középpontba – igen hatásos művészi eszközökkel.

Legalább ilyen intenzitású a sokszor idézett *Halotti beszéd* is. (Az első magyar nyelvemlék címét rajta kívül más költők is felhasználták, hogy csak Kosztolányi Dezső vagy Márai Sándor nevét említsem. Mindahány változat különbözik egymástól és az ősi szövegtől is.) Ebben a műben is egyszerre idézi föl Bella az ősi magyar nyelv elemeit, valamint a saját sorsát olyannyira meghatározó, tragikus apaélményt. Az apa alakja szinte misztikussá nő, de rajta keresztül egy egész nép szenvedése lesz a költő énekének tárgya. Mindez sajátos, mágikus előadásmódban kerül elénk, s azt is megkockáztatjuk kijelenteni, hogy még a HB előtti kultúrának is föllehetjük a nyomait a műben. Nagyon érdekes és a többféle értelmezést teszi lehetővé a négyszeres hívás: „*Gyere, fiam, menjünk el apánkhoz.*” A költő is szólhat ily módon a fiához, de a többes szám rögtön megengedi az általánosítást is. A képek segítségével pedig láthatjuk a második világháború orosz frontjának „*sírtalan sírjait*”, a hófödte földet, de földiződnek más korok és háborúk helyszínei is.

S hasonlóképpen a magyarság eredetére utaló vonatkozások és a szétszóratottság tényei is jelen vannak. Korokon átívelő gondolatok, hangulatok, súlyos kérdések. Rokonságot mutat ez a vers egy másik, a Hetekhez tartozó költő, Serfőző Simon *Feledésből az emlékmű* című művének világával. Serfőző ott hasonlóképpen perel a feledésre ítélt történelmi mozzanatokért, amelyek között ugyancsak különféle háborúk és nemzeti fordulópontok játszanak szerepet. S voltaképpen mindkét költő szót ejt a feledésről, illetve annak legyőzési szándékáról. Tisztázó, nagy sorsversek ezek. A *Halotti beszéd* tehát több idősíkot és történelmi korszakot átfog, és közben arra az igazságra is figyelmeztet, hogy el kell mennünk az apák sírjaihoz. Jelképesen és valóságosan is. Így jöhet létre a vágyott megbékélés és a valódi szembenézés önmagunkkal. Mindezt Bella István érzékletes és intenzív versbeszédben mondja el.

Az is a teljes igazsághoz tartozik, hogy költőnk a nyolcvanas években – a líra eszközeivel – részese lett a nagy változásnak. Nem vállalt politikai szerepet, mint kortársai közül többen, Konrád Györgytől, Eörsi Istvántól, Göncz Árpádtól kezdve Csoóri Sándoron, Lezsák Sádoron át Csurka Istvánig és másokig. Talán alkata sem tette volna erre alkalmassá. Ám a szó erejével, költeményeinek sodrásával valamiképpen mégiscsak a „*rendszerváltók*” népes seregéhez tartozott és tartozik. 1988-as kötete ennek is bizonyítéka, olyan versekkel, mint pl. a címadó mű: „*Igen: az arcom porból, hamuból. / Igen: hamu és por a fényem. / De ha már visszahazudol / a földbe, az arcom viszakérem...*”

Természetesen ennél is sokrétűbb Bella István 2006-ban lezárult életműve. Beszélhetnénk rendkívül fontos szerelmi lírájáról is, arról, hogy pl. a *Szeretkezéseink* című nagy verse ugyancsak a műfaj megújítást hozó alkotásai közé tartozik. Össze is köti azonban az itt jelzett művekkel a nyelverteremtő erő, a „*kimondhatatlan kimondásának*” szép szándéka. Írhatnánk a műfordító és a szövegíró, a zenében is jártas ember eredményeiről. Így, együtt teljes Bella István életműve.

Bella István

Virágvers

Hogy meghalok, hát meghalok!
De hogy a Föld, a Fény,
a Világ is... hát akkor,
Virág, miért éltem én?!

PETRUSÁK JÁNOS

Filmes figyelmeztetés

pénzügyi varázslóknak

A magyar kiadásban a *Pénzes cápa* névre hallgató *Money Monster* nem az utóbbi évek filmje, hiszen 2016-os, viszont a mostani események miatt érdemes nagy figyelemmel újból megnézni! Az interneten a koronavírussal kapcsolatban különféle összeesküvés-elméletek is vannak, amelyek közül a vírus-pánik tőzsdékre vonatkozó hatását meg kell azért fontolnunk. Mert hogyan lehet levinni a részvények árát? Így: egy világpánikkal. És aztán hogyan lehet nagyot kaszálni? Egy minden rendben, él a világ bejelentéssel. Ami nyugi, nem fog majd elmaradni!

Nézzük – most egy filmet elemezve –, hogy a pénzvilágot vagyis a kisbefektetőket hogyan lehet manipulálni. És kik azok, akik ezt megteszik.

A film története egyszerű: látszólag egy terrortámadás van, egy bekattant terroristával. A fiatalember csomagfutárként besétál a tévéstudióba, hogy pisztolyt rántson – sőt lőjön is a levegőbe – élő adásban. Így eléri, hogy figyeljenek rá. Mert el akarja mondani bánatát, hogy őt néhány másodperc alatt kismiszták. Legálisan, törvény és állam védve kirabolták a tőzsdén. Van ilyen, mondhatjuk, nem kell tőzsdézni. Nagy kérdés, akkor hová tegyük megtakarásaink? Mínusz kamatra, vagy alig kamatra a bankba? Párnahajba, s várjuk hogyan inflálódik? Aki legalább a pénzromlást akarja követni, mit tehet? (Gazdasági szaktanárként mondhatom, állampapír-vásárlással csak egy kockázati tényező marad, az állami, viszont nincs a tőzsdékre jellemző érték hullámzás.)

A fiatalember azonban úgy gondolta, mást nem tehet, mint bosszút áll. Azokon, akik – szerinte – őt és másokat becsaptak. (Nem a saját pénzét akarja vissza, mert tudja, neki vége.) Nem csupán a nagyobb nyilvánosság okán ront be az élő adásba, hanem mert a televízió szerinte nagyon felelős a helyzetért. Különösen a *Money Monster* című műsor, amelyet egy tévésztár, Lee Gates (*George Clooney*) vezet. Beszédes név: Lee Iacocca és Bill Gates neveiből konstruálva. Az angol *Money Monster* egyébként nem pénzes cápát jelent, hanem pénzsörnyet, ami sokkalta kifejezőbb. A cápa „csupán” támad és fal, a szörny viszont megfoghatatlan, sokszor láthatatlan, mindennél mégis váratlan felbukkanó, és garantáltan olyan, amitől megrémülünk. Ráadásul a szörny álcázhatja is magát – tudja ezt, aki néz horrort. Az eredeti cím így egyszerre a tévés szörnyre s becsapós műsorára meg az igazi szörnyre, a háttérben maradó „pénzügyi varázslóra” is utalhat. Mert a pénzügyi varázsló látszólag varázsol pénzt, aztán könnyedén el. Walt Camby (*Dominic West*) egy ilyen ember. Csettintésre, egy új kereskedési algoritmussal – amelyet nem ő tervezett, hanem egy dél-koreai fiatalember – elektronikusan kereskedik, s pénzt csinál. Ezt a pénzvarázslást mutatta be egy korábbi műsorában Lee Gates, amikor felszólította nézőit, vásároljanak és vásároljanak. Egyébként klasszikus piramisjátékot terem-

tettek így, Camby és az értékesítésben segítő Gates, amely pénztermelési folyamatot a piramis alsó szintjeire belépők tartanak fenn. Vagyis ameddig van pénzbeáramlás, minden látszólag megy. De miután a folyamatos és egyre nagyobb mennyiségű pénzbeáramlás leállt, így leállt az árfolyam-növekedés is, amelynek következtében egyre többen ijedtek meg, s vették ki a pénzüket, hogy ezzel zuhanásba hozzák, akár néhány perc alatt, az egész rendszert.

Több filmes ismertető csak a kalandosságot vette és vetette észre, nem pedig a figyelmeztetést: a világon a kicsiny és nagy csalókat a becsapottak tartják el. Ha mindenki odafigyelne a pénzügyeire, és nem dőlne be a nagy álmokat ígérőknek, akkor a csalóknak is sokkal nehezebb dolga lenne.

*...a szörny sokszor láthatatlan,
mégis váratlan felbukkanó, és garantáltan
olyan, amitől megrémülünk.*

Jó, ezért ne azt mondjuk, hogy a tőzsde s ott minden szereplő „itt a piros, hol a piros” mechanizmus szerint működik, előbb hagyják a kisbefektetőt „látszólag” nyerni, hogy aztán mindenét elvegyék, mert ez így nem igaz. Viszont maguknak a tőzsdéknek kellene, saját üzleti tisztaságuk érdekében, kiszűrniük a csalókat. Ez azonban, elismerem, nem könnyű!

Visszatérve a konkrét filmre, a fiatalember különösen hívja fel magára a figyelmet, és fent is képes tartani a figyelmet. Az, hogy bement, és lőtt egyet-kettőt, erre a tévénezők odapillantottak, és azzal el, hogy ez uncsi, megszokott. Valaki bekattant, és? Viszont ő hozott a dobozaiban egy-egy bombamelényt. Mintegy ajándékol az őt becsapóknak. Egyet a tévésnek, egyet pedig a pénzgurunak, akit a műsorba vártak egyébként, de ő inkább eltűnt. Ha csak Gates, azaz a tévés van ott, ráadja a mellényt azzal, hogy fel fogja robbantani, ha nem adják vissza a kisembereknek a pénzüket. 800 millió dollárról van szó. Ami a kereskedési algoritmus matematikai képletei között eltűnt.

A cég szövívője, a csinos Diane Lester (*Caitriona Balfe*) csupán apró hibáról beszél, mert neki ezt adták a szájába. Mégsem egy egyszerű szösz, bocs, barna ő, hanem egy okos hölgy, aki megkísérli felkutatni főnökét, akire elsőként kezd el gyanakodni. A főnök Dél-Afrikába repült, hogy ott a 800 milliót befektesse. Ez nem lenne baj, sőt, ez így már nem pilótajáték, hanem befektetési alapkezelés, valóban. Viszont a bányában, amit megvenne, sztrájk zajlik. Ez a pénzgurunak jó, egy bizonyos szintig, hiszen az adott bányarészvény árfolyama zuhan, tehát ő olcsón vehet. Adódik azonban a probléma, mint általában a szélhámósoknál adódni szokott: a sztrájkot

Camby indította el, lefizetve egy szakszervezeti vezetőt, viszont már nem képes leállítani, mivel a szakszervezet és a bányászok nem a pénzember további hasznáért sztrájkolnak, hanem a saját jobb munkakörülményeikért. Camby befektetése – mert amikor lefelé indult a bányarészcik, ő bevásárolt – veszélybe kerül. Viszont a kisbefektetők pénze már régen veszélyben volt, mert a pénzember, úgy tűnik, azért csinálta a titkos bányavásárlási akciót, mert ki akart szállni. Ki, a befektetők pénzével!

A háttérben lázas hajszája kezdődik – az internet kiberterét segítségül hívva – Walt Camby után.

Közben a képernyőn zajlik a dráma: a fiatal terrorista tudja, neki vége, nem önmagán, hanem másokon akar segíteni. A nem is kicsit beképzelt tévésztár előbb, mint szokott, csak is önmagára gondol, mentve nagy dumával életét, de amikor megismeri a fiatalembert a rendezője, Patty Fenn (*Julia Roberts*) segítségével, akkor magába néz. És, megpróbál segíteni, tévés eszközökkel.

Látszólag Alan DiFiore, Jim Kouf és Jamie Linden közös forgatókönyve csak a tévé álságosan hülyítő hatalmáról szól, meg úgy mellékesen a pénzvilág visszaéléseiről, pedig a sok történés és a nem is kissé zavaros kiabálások mögé mélyen eltemetve megfontolandó tartalom rejlik. Valószínű, ezért a tartalomért vágott bele a filmbe George Clooney, Daniel DuBiecki és Grant Heslov producer.

Maguk a színészek nagyszerűek voltak. Nem csak a világsztárok. Csak! Jaj-jaj rendező. Ezt a filmet a színésznek kiváló Jodie Foster rendezte. Aki nem tudta helyesen kezelni a forgatókönyvet, megoldva a kényes egyensúlyi helyzetet a látványos és forgalmas akciófilm és az elgondolkasztató filmdráma között. A kettőt együtt nem sikerült hozni, sem ebből, sem abból nem lett maradandó. Így mind a két oldal csalódhatott. Aki látványos akciót akart, egy újabb csilhi-puhi, amcsi filmes robbantásos terroristás mozit, az nem ezt kapta. Elvégre a pokolgépes mellény csak figyelemfelkeltés volt, agyagrudakkal. Azok meg még egy amerikai filmben se robbanjanak fel azért, na, annyira látványosan. A pénzügyi machinációk a kalandosságra figyelőknek nem is voltak túlzottan érdekesek és valljuk be, érthetőek. A legtöbb néző úgy viszonyulhatott ehhez a filmhez, mint a filmben mutatott tévénézők. Né, látvány van, nézzük, közben popcornt majszolunk, amikor meg nincs látvány, met csak valami pénzügyi csalót letartóztattak, hát ez kit érdekel. Pedig itt lett volna a film mondanivalója. A bűnös elnyeri büntetését, bár más kérdés, hogy mennyit, és ez összhangba hozható-e emberek ezreinek kisemmizésével.

Én, már elnézést, hogy a nagy filmeseknek tanácsokat osztogatók – úgysem olvassák el, nem értenek magyarul, s ha angolul lenne ez, akkor sem lennének rá kíváncsiak –, úgy építettem volna fel ezt a történetet, hogy: a pénzről szóló műsor vezetője öntelt pojáca, bár nem érti a pénzvilág működését, mégis osztja az észet. A rendező komolyabb tartalomra vágya, de a műsorvezető azzal, hogy ezt a nézők nem értik meg, lebeszéli. A befektetési cég vezetője eltűnik, keresik, hol lehet. Sztrájk Dél-Afrikában, amelyet titkos erők működtetnek. A fiatalember elveszíti minden megtakarítását, fejéhez kap, de mások is, ugyanígy. A fiatal férfi bejut a tévébe, hogy a gondja nagy nyilvánosságot kapjon. Senki sem figyel igazi mondanivalójára, csak a terroristát látják benne. A rendező odafigyel rá, és elkezd mások segítségével nyomozni. A csaló pénzgyurut csapdába csalják...

A filmbe kevesebb kiabálás, talán kevesebb látványelem, de jóval több mögöttes tartalom kellett volna. Nemcsak mellékes néhány jelenetredékben odavetve a szép szóvivőlány főnökkeresési akciója, hanem annak bemutatása, hogy ez a hölgy egy okos, lelkiismeretes ember, aki átérzi saját posztja felelősségét. Nem csacska nyugtató szöveget vagy éppen másokra hárító szöveget akar mondani, hanem valóban tájékoztatót. A rendező meg nem egy életunt, mindent hagyni kívánó vagy csupán a karrierje egy másik állomására lépni óhajtó nő, hanem aki ott és azért az ügyért akar tenni, ahol és amikor van. Sajnos, bár női rendező jegyzi a filmet, a női karakterek harmatos szürkek és sablonosak. Gondoljunk Mollyra, a terroristafiú barátnőjére, aki a tévé nyilvánossága előtt pocskondiázza nem támadásra, hanem segítségre szoruló barátját.

A férfikarakterek már árnyaltabbak: Lee Gates szemünk előtt változik meg, bár nem lehet tudni, mitől. Megrettent? Az életét félti? De amikor megtudja, hogy nem robbanhat fel a mellény, mégis miért játssza a szerepét? Talán a nagyobb nézettségért? Lehet. De a végén akkor, kamerán kívül, miért üt be egyet a pénzgyurunak? Nála viszont, ahogyan a terrorista legény esetében, szintén van valamilyen karakter. A futársrác, aki világeletemben jó fiú volt, amikor nem csak igazságtalanság történik, hanem totálisan hülyének nézik őt és másokat, bepöccen. Bár nagy kérdés, ha pillanatok műve volt a pénzvesztés, s pillanat műve nála a bekattanás, pisztoly hogyan volt nála, vagy mindig azzal járt? Plusz két férfimellényel, benne robbanószer helyett agyagrudakkal...

A fentiekből látszik, a film sokkal tudatosabb forgatókönyvet és jobb előkészítést igényelt volna meg.

Mert a téma jó! És most, a koronavírus vagy más világjárványok alatt különösen – szomorú, hogy ezt kell mondanom, de – aktuális. Mindnyáján a televízió által (is) befolyásolt emberek vagyunk. Hogy a legnagyobb kérdés csakis egy legyen. Mégis mindez kinek az érdeke?

Hogyan védhetjük meg a bioszférát?

Angus Forbes könyve a bolygónk jövőjéről

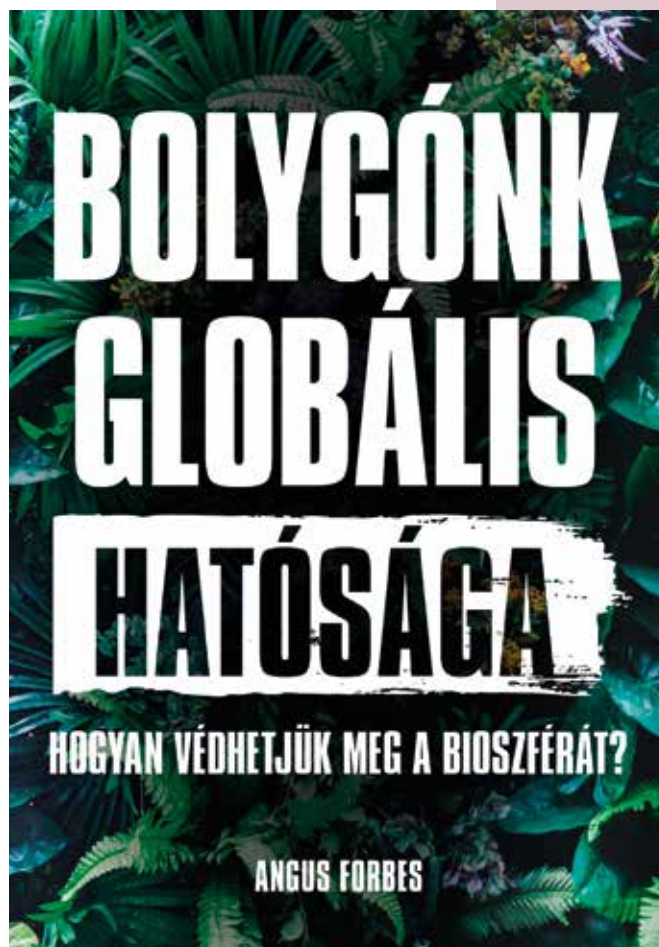
Gazdaságunk hernyója egyre kövérebbre hízik, és napról napra egyre többet nyel el biofizikai levelünkéből – adja meg könyve alaphangját a neves pénzügyi tanácsadókból – elkötelezett környezetvédővé avanszált szerző, Angus Forbes. Formabontó kötetében nemcsak a bioszféra egyre gyorsuló pusztulására hívja fel a figyelmet, hanem erre megoldásként egy, a bolygónk globális kormányzására hivatott hatóság felállítását is sürgeti. Tényekkel, adatokkal és változatos statisztikákkal támasztja alá, hogy megfelelő gazdaság szabályozási lépésekkel ez igenis lehetséges.

A szerző érzékletesen fejtegeti, milyen hatalmas és összetett pusztító gépezetet építünk, és ha minden így marad, 2050-ig viharos gyorsasággal merülünk alá a biofizikai pokolba. Olyan világméretű problémával nézünk szembe, amelyet a független országok rendszere és multilaterális szervezeteik képtelenek kezelni. Elég arra gondolni, hogy bár az ENSZ 1972-es stockholmi nyilatkozata kimondta, hogy a Föld természeti erőforrásait meg kell őrizni, mégis mekkora pusztítás érte azóta is legfontosabb globális erőforrásunkat, a bioszférát.

*...a bioszféra élő rendszer,
amely nem veszi figyelembe
az országhatárokat.*

Noha a közelítő katasztrófa minden jelét észlelhetjük – és mind többen észlelik is –, jelenlegi irányítási rendszerünk teljesen alkalmatlan ennek kivédésére. De ennek nem kellene így lennie. Ma még megváltoztathatjuk a jövőnket. Ehhez létre kell hoznunk a Bolygó Globális Hatóságát (Global Planet Authority, GPA) – állítja Forbes. Hiszen a bioszféra élő rendszer, amely nem veszi figyelembe az országhatárokat. A GPA-t olyan globális szabályalkotási és adóbeszedési jogkörökkel kell felruházunk, amelyek elegendőek ahhoz, hogy kijelöljék a valamennyiünk részéről betartandó biofizikai határokat.

Forbes hisz abban, hogy az emberiség most a világméretű önrendelkezés első megnyilvánulásának küszöbén áll, és létrehozza bolygónk globális hatóságát. Mi, a Föld immáron egymással összeköttetésben álló népessége személyes szuverenitásunk egy részének átruházásával megvalósíthatjuk mindezt. A mű célja éppen a meggyőzés, hogy mind többen csatlakozzanak a globális önrendelkezés e megnyilvánulásához. A szerző ehhez mindössze három óra figyelmet kér: úgy írta meg a könyvet, hogy nagyjából ennyi idő alatt végig lehessen olvasni. „Elég nagy utat kell bejárnunk 180 perc alatt. Készen áll, kedves Olvasó? Akkor induljunk!”

Angus Forbes egykor a londoni City neves pénzügyi tanácsadója, a James Capel és a Merrill Lynch tőzsdeügynökség, valamint a GLG Partners alapkezelő cég tapasztalt szakértője volt, mindemellett pedig elkötelezett környezetvédő. 2007-ben azonban kilépett a pénzügyi szféra kötelékéből, és egy merőben új, hatékonyabb, transznacionális összefogás kialakítása érdekében tevékenykedik.

A Bolygónk globális hatósága című kötet, valamint a Pallas Athéné Könyvkiadó (PABooks) korábban megjelent kiadványai megvásárolhatók a PABooks webáruházában, a WWW.PALLAS-ATHENEKIADO.HU oldalon.

A kiadó kiemelt figyelmet fordít a közösségépítésre is. Facebook-oldalán (WWW.FACEBOOK.COM/PALLASATHENEKIADO) és podcastcsatornáján (elérhető a Spotify- és az iTunes-platformokon) az érdeklődők további hasznos, érdekes információkat találhatnak a megjelenő könyvekről és a hozzájuk kapcsolódó eseményekről.

Lengyel János

Az újságírás fonákságai

A Minneapolisban elhunyt bűnöző tiszteletére emlékkoncertet szervezett a világ egyik legismertebb rock zenekara, akik a túlzott rendőri intézkedés áldozatának tiszteletére a nevüket *Black Floydra* változtatták. A rendezvény házigazdájának Ritchie Blackmore-t kérték fel, aki elmondta, nagyon sok előadó jelentkezett a felhívásukra, ezért meg kellett válogatni a fellépőket.

A CNN hírtelevízió kiszivárogtatta, hogy bár jelentkezett, a *Whitesnake* nem léphetett fel, helyettük a *Black Sabbath* zenélt. A legnagyobb sikert a *Black Floyd* korábbi slágerének feldolgozása, a *The Dark Side of the Earth* aratta. A koncerten, többek között, komoly pirotechnikai elemeket is felvonultattak, a nézők a háttérben megcsodálhatták az égő Minneapolis fényeit.

■ ■ ■

Számos fekete és barnamedve meglincselte két jegesmedvét a chicagói Lincoln állatkertben, adta hírül a CNN. A hírügynökség igyekezett hozzátenni, hogy a verekedést a fehér bundások kezdték, akik többszörösen büntetett előéletűek voltak. A nőstény rendszeresen lopott halat, a hím pedig ittasan vagy kábítószer hatása alatt többször molesztált fókákat és rozmárokat. Az esetet egy, sakálóból és hiénából álló bizottság vizsgálja.

■ ■ ■

A CNN közölte, hogy a BLM-mel való szolidaritásból a sakkasztalon ezentúl csak fekete mezők lesznek. A fehér bábuk közül csak a parasztok maradhatnak, amennyiben térdre rogyva bocsánatot kérnek.

■ ■ ■

A WHO, az ENSZ égisze alatt működő Egészségügyi Világszervezet közleményben tudatta, hogy a jövőben eltörlik az olyan rasszista indíttatású szakmai elnevezéseket, mint a fehérje, limfocita, monocita, továbbá az orvosok számára afro-amerikai páciensek esetében ezentúl tilos lesz vizsgálni a fehérvérsejteket. A közlemény második részében a szóvivő ismertette a szervezet legfrissebb kutatási eredményét, miszerint az antifa aktivisták szervezetében kórosan túlszaporodtak a vörös vértetek.

■ ■ ■

A közelmúltban az amerikai média adott hírt arról, amint rendőrök mossák fekete mozgalmi vezetők lábát. Az esetre reagált a Black Lives Matter mozgalom több aktivistája is, akik szerint ez merő rasszizmus, hiszen ezzel a rendőrök azt sugallják, hogy a fekete emberek olyan tudatlanok, egyedül még a lábukat sem tudják megmosni.

■ ■ ■

Ma reggel kamerák előtt letérdelt Donald Trump. Az elnök éppen egy kampányrendezvényről távozott, miután bekötötte a cipőfűzőjét, talpra állt, és beszállt az elnöki limuzinba. A CNN közölte, hogy ezután elfogyasztott egy feketét.

■ ■ ■

Ingyen fekete levest osztanak a Seattle belvárosában megalakult független területen. A Capitol Hill Autonóm Zóna vezetői főként az ott lakó fehéreket részesítik ebben az adományban.

*...súlyos bűnként róják fel neki,
hogy sokszor mosolygott, ezzel mintegy
világgá kürtölve fehér fogsorát...*

BLM aktivisták megrongálták Martin Luther King tiszteletes Georg-Floyd-i szobrát. A korábban Washingtonnak nevezett városban 2011-ben emeltek emlékművet a híres fekete polgári aktivistának. A forradalmárok már azt is nehezményezték, hogy a szobor és az emlékfal fehér kőből készült, de súlyos bűnként róják fel neki, hogy sokszor mosolygott, ezzel mintegy világgá kürtölve fehér fogsorát, továbbá sűrű pislogása dacára is rendszeresen kimutatta a szeme fehérjét.

■ ■ ■

A világ több politikai elemzőjének véleménye megegyezik abban, hogy minden fehér fekete-listára került.

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Szabó Pap Edit

Munkatársak: Lukács János, Németh István Péter,
Ország László, Papp Árpád, Sarusi Mihály, Szutrély Péter

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Fő utca 57.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2020. augusztus, sorszáma: 8/2020

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

IBAN szám: HU62 – BIC (SWIFT kód): BACXHUHB

BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Ország László fotója

Kapható az újságárusoknál

A *Bűvópatakot* 2020-ban is keressék az újságárusoknál!
A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető
az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓINK

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.
MINISZTERELNÖKSÉG

